

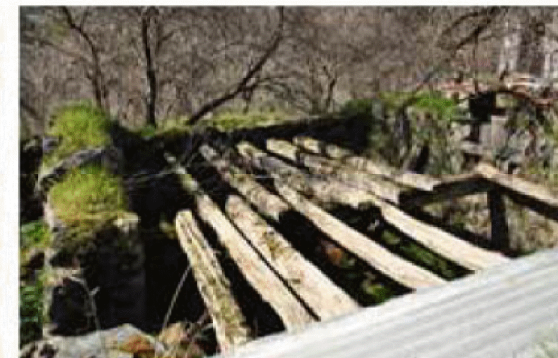
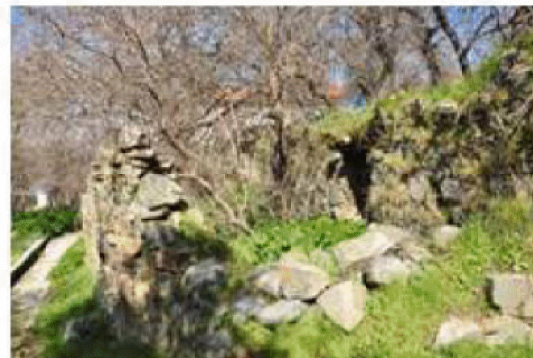
Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική και Σύγχρονοι Προβληματισμοί
Ανάλυση Παραδοσιακού Οικισμού Κύπρου_Φτερικούδι

Ιστορικά Στοιχεία:

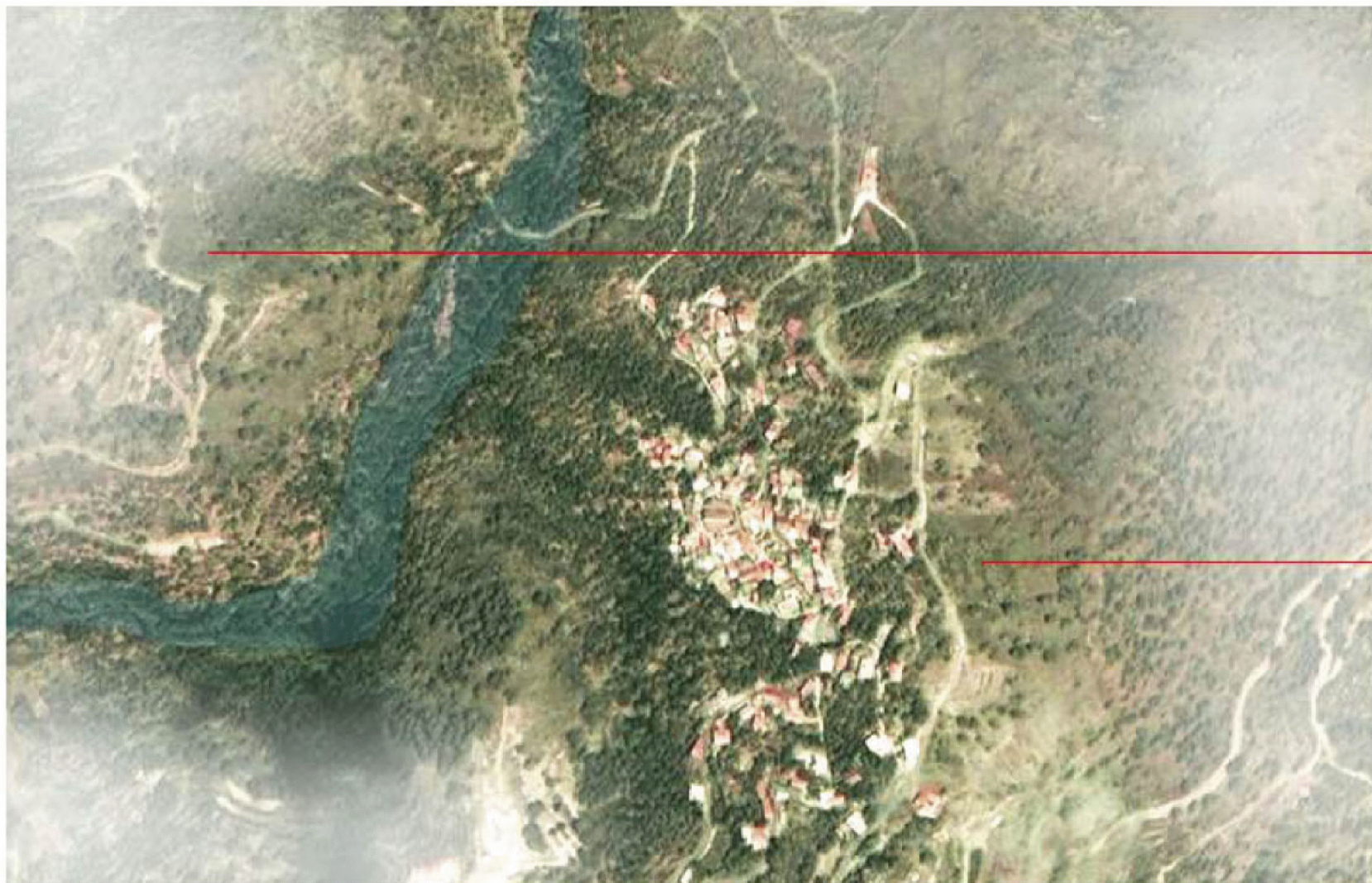
Το Φτερικούδι είναι ένα από τα παλαιότερα χωριά της Πιτσιλιάς, σκαρφαλωμένο στις βορειοδυτικές πλαγιές του Τροόδου, σε υψόμετρο 1050 μέτρων. Το Φτερικούδι, το οποίο έχει σήμερα μόλις ενενήντα κατοίκους, δημιουργήθηκε λίγο μετά το 1570. Πριν από το Φτερικούδι, υπήρχε στο απέναντι βουνό το χωριό Καλαμιθάσα, η οποία μάλιστα αναφέρεται ως ένα από τα βασιλικά κτήματα της λουζινιανο-ενετικής περιόδου. Συγκεκριμένα, η παράδοση αναφέρει πως το Φτερικούδι ιδρύθηκε από όσους κατοίκους της Καλαμιθάσας επέζησαν από την καταστροφική μανία των Τούρκων, στο βουνό Αλέξανδρος. Λόγω των πυρών που θεωρείται ότι έπεσαν μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων, το βουνό στο οποίο μεταφέρθηκαν οι Έλληνες ονομάστηκε Πυρός. Σήμερα, στην περιοχή που ήταν κτισμένη η Καλαμιθάσα βρίσκεται το ξωκλήσι και ο τάφος του θαυματουργού Όσιου και Προφήτη Αββακούμ.

Το χωριό οφείλει το όνομά του στο φυτό φτέρη ή αλλιώς «φτερίτζιν» ή «φτερικούδιν» ή «φτερίκια», το οποίο μάλιστα χρησιμοποιήθηκε ως δομικό υλικό για τις οροφές. Στην περιοχή υπάρχουν πολλά τέτοια φυτά τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και από τα γειτονικά χωριά. Άλλη εκδοχή υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει το όνομά του στην τοποθέτηση του στην πλαγιά, φτέρη του βουνού.

... το Φτερικούδι στο πέρασμα των χρόνων, στα ίχνη των προγόνων μας...

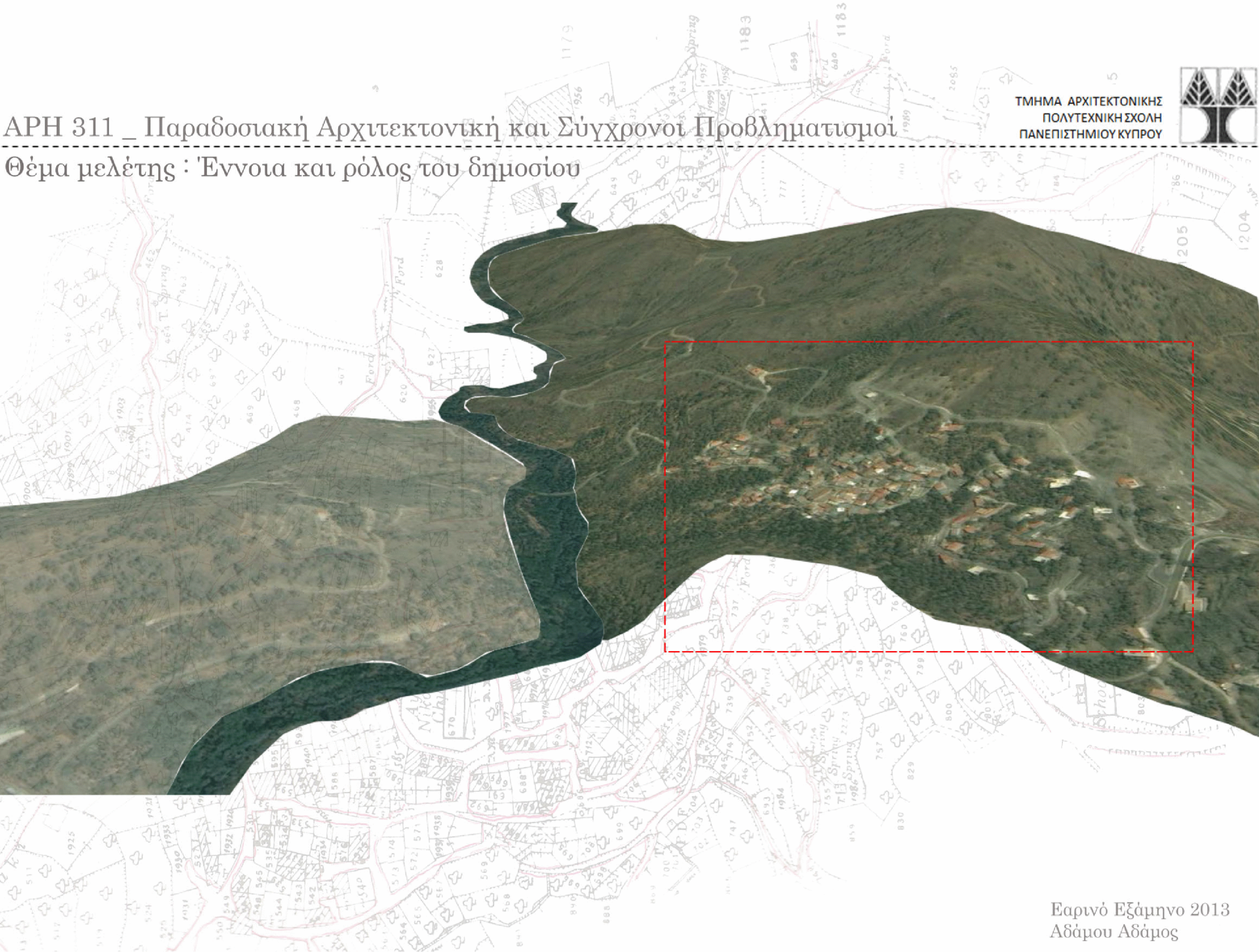
Βουνό Αλέξανδρος

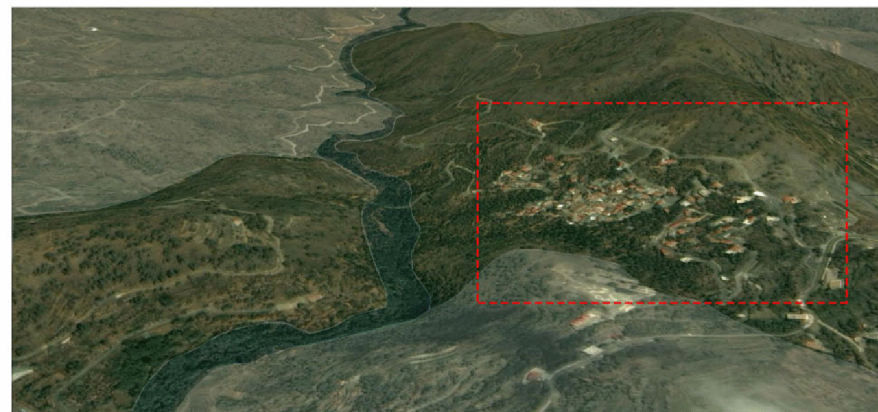
Βουνό Πυρός

Ανάπτυξη επιμέρους θεματικών ενότητων:

1. Έννοια και ρόλος του Δημοσίου
2. Το παραδοσιακό υδάτινο σύστημα Φτερικουδίου
3. Δομικά υλικά και κατασκευή

Το χωριό Φτερικουδι βρίσκεται μεταξύ των βουνών Πυρός και Αλέξαντρος. Στο βουνό Αλέξαντρος παλαιότερα βρισκόταν το χωριό Καλαμιθάσα όπου διέμεναν Τούρκοι. Το Φτερικουδι συχνά υπέφερε από επιδρομές τόσο των Τούρκων από το απέναντι χωριό όσο και των διάφορων κατακτητών που καταλάμβαναν κατά καιρούς το νησί

Αν κανείς παρατηρήσει το χωριό από ψηλά θα διακρίνει τον σαφή διαχωρισμό του σε τρεις ενότητες. Η ανάπτυξη του χωριού ξεκίνησε από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου που υποδεικνύεται στο χάρτη και εξαπλώθηκε προς τα κάτω που ήταν ο ποταμός ο οποίος τότε ήταν ζωτικής σημασίας για τους κατοίκους. Στη συνέχεια, σε μεταγενέστερες φάσεις η ανάπτυξη του χωριού άρχισε να εξαπλώνεται και προς τα πάνω με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί το τελικό αποτέλεσμα που βλέπουμε σήμερα.

Τα παλιά χρόνια οι συνεχείς επιδρομές των κατακτητών στην Κύπρο οδήγησαν τους κατοίκους στο να αποκτήσουν το αίσθημα της ανασφάλειας. Έτσι οι κάτοικοι για να προστατευτούν έλαβαν σε αρκετές περιπτώσεις μέτρα σχεδιασμού των διαφόρων οικισμών ούτως ώστε να αποθαρρύνουν όσο το δυνατό περισσότερο την εύκολη πρόσβαση του κατακτητή. Γι' αυτό παρατηρούμε στο χωριό του Φτερικουδίου μια ακανόνιστη διάταξη του δικτύου που σκοπό είχε να δίνεται η ευκαιρία στους κατοίκους να διαφεύγουν εύκολα από τους κατακτητές.

Βέβαια αυτός δεν είναι και ο μοναδικός λόγος της εσκεμμένης διαμόρφωσης τέτοιου ακανόνιστου δικτύου αφού σ' αυτό σημαντικό ρόλο έπαιξε και η γεωμορφολογία του εδάφους που έχει έντονες διακυμάνσεις.

[02] Διαμόρφωση δημόσιου δικτύου χωριού

Κεντρική βρύση στην αρχική πλατεία του χωριού

Σημείο που λειτουργούσε σαν εξέδρα για το κούρεμα των ζώων

Παλιό καφενείο που αναπαλαιώθηκε και σήμερα λειτουργεί σαν κατοικία

Παλιό καφενείο

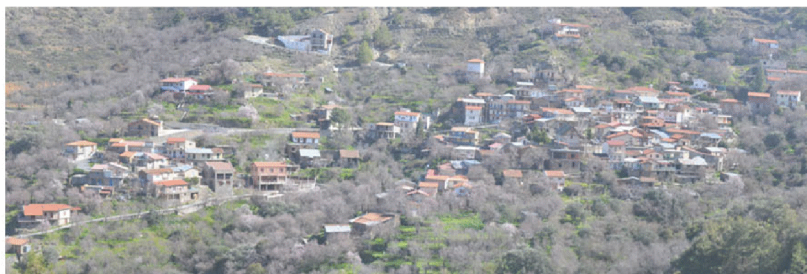
Βλέπουμε ακόμα και την πλατεία του χωριού να υποτάσσεται στην πρόθεση των κατοίκων για δημιουργία στενού δικτύου λόγω της ανασφάλειας τους. Όπως φαίνεται και στο χάρτη η ταυτότητα του συγκεκριμένου χώρου ως πλατεία δεν φαίνεται από τις διαστάσεις του αλλά μόνο από τις χρήσεις που ενσωματώθηκαν κατά μήκος.

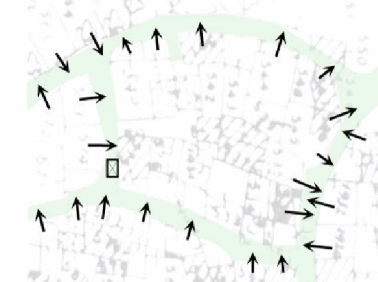
Ηλιακός που δημιουργήθηκε απλά και μόνο για να εξυπηρετήσει το δημόσιο πέρασμα

Ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των κατοίκων του Φτερικουδίου (όπως και άλλων χωριών της περιοχής βέβαια) ήταν η ανασφάλεια της επιβίωσης. Κατά κάποιον τρόπο συνέδεσαν το δημόσιο πέρασμα με την πρόσβαση στον ποταμό. Έτσι οι κάτοικοι όλοι ήθελαν να έχουν άμεση πρόσβαση προς το δημόσιο πέρασμα. Γι' αυτό το λόγο, κανείς θα παρατηρούσε ότι οι κατοικίες όλες είναι προσανατολισμένες προς το δημόσιο πέρασμα αγνοώντας τον βιοκλιματικό προσανατολισμό. Επίσης στο Φτερικουδί δεν παρατηρείται εκτεταμένα η χρήση του ηλιακού όπως βλέπουμε σε άλλα παραδοσιακά χωριά. Είναι αξιοσημείωτο ότι έστω και οι λίγοι ηλιακοί που παρατηρούνται δημιουργήθηκαν για να εξυπηρετήσουν και πάλι ένα δημόσιο πέρασμα.

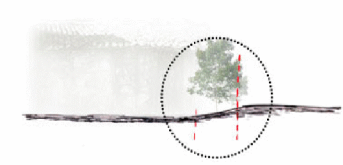

Επικρατεί μια σύγχυση όσο αφορά τον προσανατολισμό που είναι απόρροια του ακανόνιστου δημόσιου δικτύου

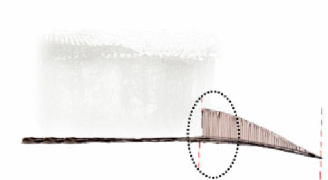

Απομόνωση ενός κομματιού του χωριού που φαίνεται ο προσανατολισμός καθώς και το πως ο ηλιακός λειτουργεί σαν στοά για διοχέτευση του δημόσιου περάσματος

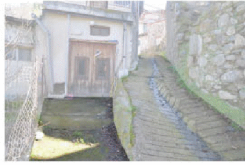
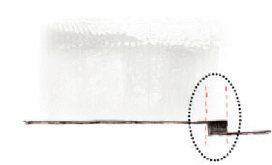
[03] Τυπολογίες ιδιωτικής πρόσβασης σε σχέση με το δημόσιο πέρασμα

Πρόσβαση στη κατοικία μέσω ενός πλατώματος παρακείμενου του δημοσίου περάσματος. Αυτή η συνθήκη παρατηρείται κατά κύριο λόγο στις κατοικίες όπου η πρόσοψη προσανατολίζεται νότια λόγω του δημοσίου περάσματος. Έτσι αφήναν αυτό το πλάτωμα για φύτευση φυλλοβόλων δέντρων για να προστατεύονται το καλοκαίρι από τη νότια ακτινοβολία

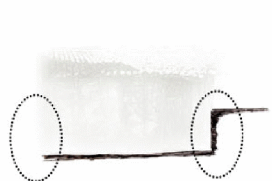
Πρόσβαση στη κατοικία μέσω πτύχωσης του δημοσίου περάσματος και δημιουργία ιδιωτικού μονοπατιού. Αυτό μερικές φορές το έκαναν για αποφυγή των εισροής των νερών της βροχής στις κατοικίες τους όμως τις παραπάνω το έκαναν γιατί τους ανάγκαζε η γεωμορφολογία του εδάφους

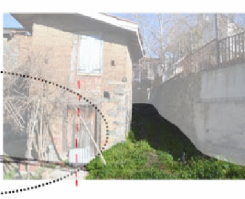
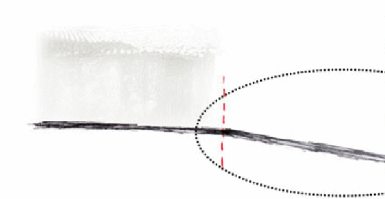
Πρόσβαση στη κατοικία μέσω πτύχωσης του δημοσίου περάσματος και δημιουργία ιδιωτικού μονοπατιού. Αυτό γινόταν αποκλειστικά εξαιτίας της γεωμορφολογίας του εδάφους στα σημεία αυτά

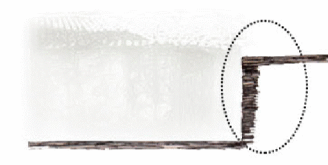
Πρόσβαση στη κατοικία απευθείας από το δημόσιο πέρασμα. Υπήρχαν περιπτώσεις που αυτό γινόταν για εύκολη διεξοδό των ζώων από την κατοικία

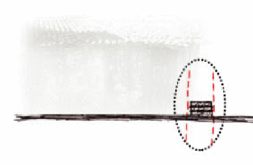
Πρόσβαση τη κατοικία απευθείας από το δημόσιο πέρασμα από δύο πλευρές. Αυτό γινόταν σε κατοικίες που βρίσκονταν σε κομβικά σημεία δημοσίων περασμάτων. Τα τεμάχια τα οποία πληρούσαν πρόνοια για το κτίσιμο μιας τέτοιας κατοικίας θεωρούνταν προνομιούχα

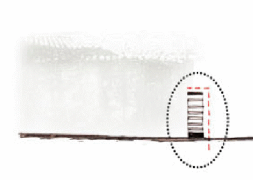
Πρόσβαση στη κατοικία μέσω ιδιωτικού δρόμου που οδηγεί στην κατοικία. Αυτό γινόταν σε περιπτώσεις όπου τα τεμάχια λόγω γεωμορφολογίας δεν επέτρεπαν σε όλες τις κατοικίες να έχουν πρόσωπο στο δημόσιο πέρασμα

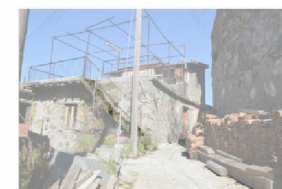
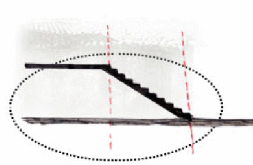
Κατοικία όπου ο ιδιοκτήτης δεν εκμεταλλεύεται τα δύο πρόσωπα του τεμαχίου του στο δημόσιο πέρασμα. Αυτό παρατηρείται σε πολύ ελάχιστες περιπτώσεις και ο λόγος που συνέβαινε ήταν η οικονομική αδυναμία του ιδιοκτήτη να κτίσει διώροφη κατοικία

Πρόσβαση μέσω μικρής ημιδημόσιας σκάλας. Αυτό γινόταν για αποφυγή της εισροής των νερών στο εσωτερικό της κατοικίας

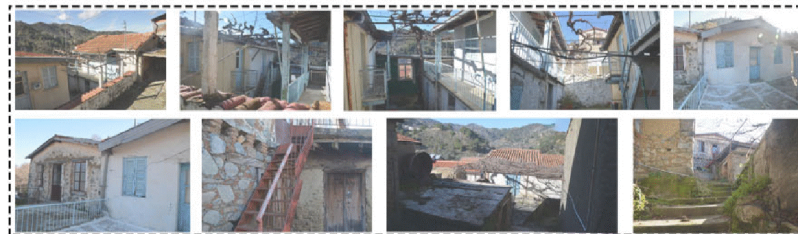
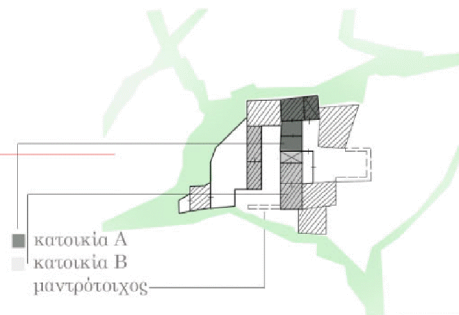
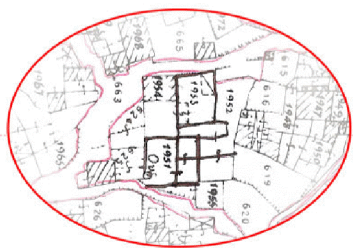
Πρόσβαση στον όροφο μέσω ξύλινης σκάλας (δράπα). Αυτό γινόταν όταν λειτουργικά χρειαζόταν πρόσβαση ο πάνω όροφος π.χ εάν στο ισόγειο βρίσκονταν τα ζώα και οι άνθρωποι στον όροφο

Πρόσβαση στον δόμα μέσω κτιστής σκάλας. Αυτό γινόταν λόγω μοιράσματος του δόματος - αυλή από δύο κατοικίες που συνήθως ήταν τα " αδερφομύρκα"

Η ανάγκη των κατοίκων για άμεση πρόσβαση στο δημόσιο πέρασμα δημιούργησε διαφορετικές τυπολογίες - συνθήκες μεταξύ της σχέσης του δημοσίου περάσματος σε σχέση με την πρόσβαση στην κατοικία. Σ' αυτό σημαντικό ρόλο εκτός από το ακανόνιστο δημόσιο δίκτυο, έπαιξε και η γεωμορφολογία του εδάφους καθώς και ένα κοινωνικό φαινόμενο του χωριού τα λεγόμενα "αδερφομύρκα" στα οποία θα γίνει αναφορά στη συνέχεια

B.

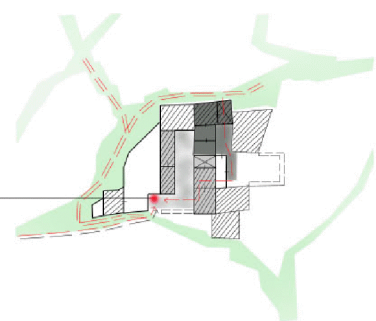
Σ' αυτή τη περίπτωση λόγω του ότι οι ιδιοκτήτες ήταν πλούσιοι και είχαν μεγάλα σπίτια, σε συνδυασμό με τη γεωμορφολογία του εδάφους αναπτύχθηκε μια περιπλοκή σχέση. Η περιπλοκότητα αυτή μεταφέρθηκε και στην σχέση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου

αίθριο κατοικίας Α
αίθριο κατοικίας Β
στάβλοι

Στο διάγραμμα βλέπουμε το πως τα δύο σπίτια που ανήκουν στον όρο “ αδερφομύρκα ” διαμόρφωσαν μια περίπλοκη πορεία μέσω των αιθρίων τους και των δομάτων τους για να γίνει πιο λειτουργική η καθημερινότητά τους.

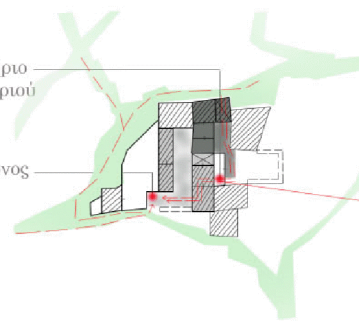
φούρνος

Η τοποθεσία του φούρνου της γειτονιάς ήταν ένα σημαντικό στοιχείο που έφερνε ροές στην αρχή του αιθρίου της κατοικίας Β. Έτσι σταδιακά το πέρασμα μεταξύ των δύο κατοικιών άρχισε να αποκτά ένα πιο δημόσιο χαρακτήρα αφού οι χωριανοί από την κάτω γειτονιά περνούσαν από εκεί για ευκολία τους όταν ήθελαν να μεταβούν στο φούρνο.

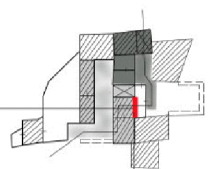
εργαστήριο
χοιρομεριού

φούρνος

Η σταδιακή ενεργοποίηση του πέραματος και οι αυξημένες δημόσιες ροές οδήγησαν στη δημιουργία μιας μικροεπιχείρησης για κατασκευή και πώληση χοιρομεριού.

κάγκελο

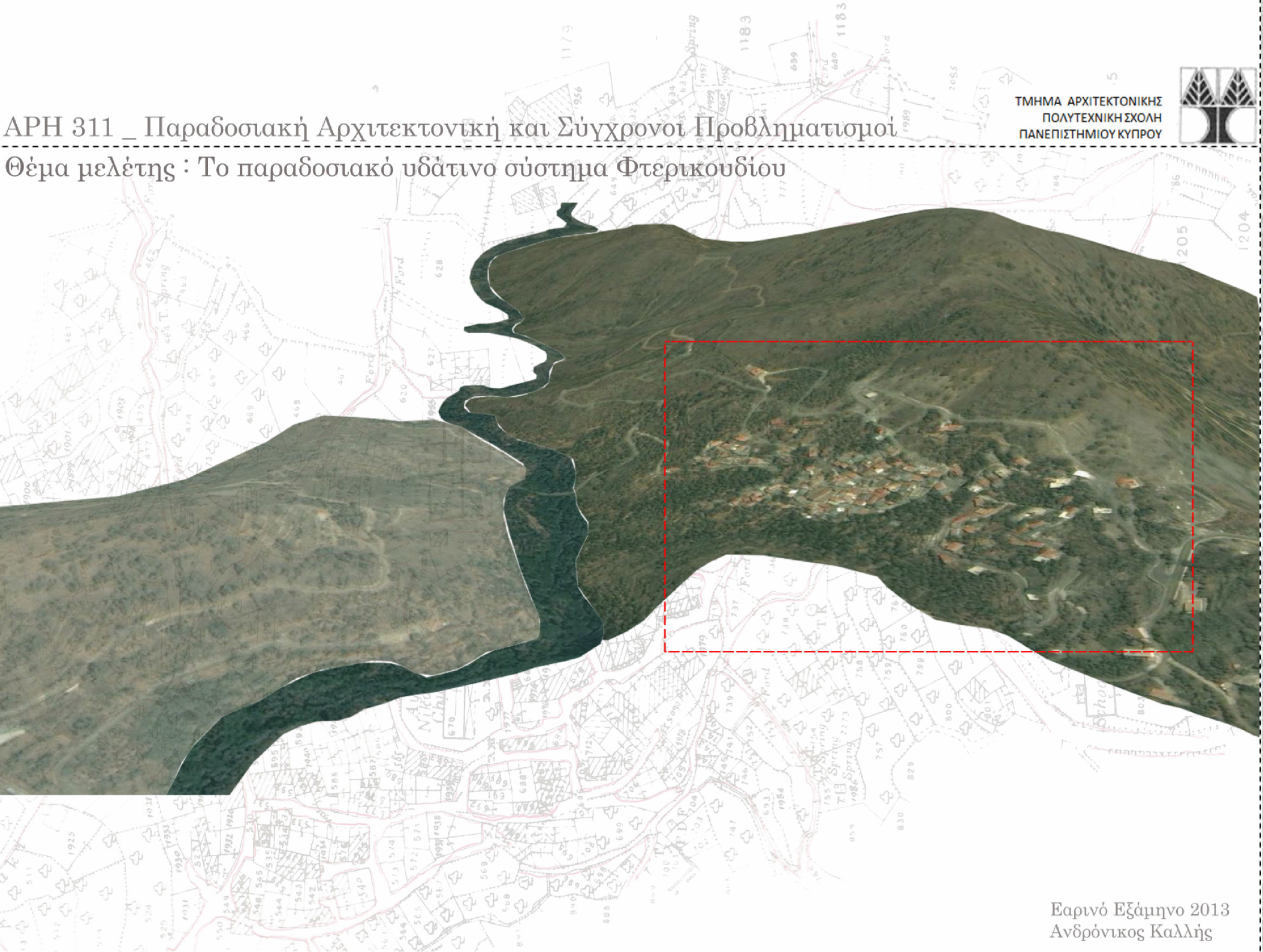
Φαίνεται πως η επιχείρηση του “ μάστρε Οδυσσέα ” αύξησε κατά πολύ τις δημόσιες ροές στο πέρασμα με αποτέλεσμα ο “ μάστρε Δήμος ” χωρίς να σκεφτεί ότι το δίπλα σπίτι είναι της αδελφής της γυναίκας του, τοποθέτησε ένα κάγκελο για να αποκόψει τις δημόσιες ροές. Τώρα κατά πόσο τις απόκοψε ποιος ξέρει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Παρατηρήσαμε ότι η έννοια του δημόσιου είναι μια έννοια που εξελίχθηκε και προσαρμόστηκε μέσα στα χρόνια και αποτέλεσε αν όχι τον πιο καθοριστικό, ένα από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες σε διαφορετικές πτυχές του χωριού. Αρχικά εμφανίστηκε με την έννοια του δικτύου και χρησιμοποιήθηκε σαν σχεδιαστικό εργαλείο για να καλύψει τις ανάγκες των κατοίκων σε σχέση με τους κατακτητές και στη συνέχεια παίρνει την έννοια του δημόσιου πέραματος που σε συνδυασμό με τη γεωμορφολογία του εδάφους καθόρισε κάποιες τυπολογίες πρόσβασης στις κατοικίες. Επίσης το δημόσιο πέρασμα εκεί που χρειαζόταν (π.χ περίπτωση Α) αποτελούσε σημαντικό κομμάτι τόσο στο κτίσιμο της γειτονιάς όσο και στη συμβίωση της μ' αυτό. Στην περίπτωση Β το δημόσιο πέρασμα δεν είναι αυτοσκοπός στη δημιουργία των κατοικιών αλλά εμφανίζεται κάτω από κάποιους παράγοντες σαν ένα προσθετικό στοιχείο που επαναπροσδιορίζει νέες σχέσεις δημόσιου με το ιδιωτικό και δημιουργεί νέες κοινωνικές συνθήκες.

Θέμα μελέτης : Το παραδοσιακό υδάτινο σύστημα Φτερικουδίου

ΦΤΕΡΙΚΟΥΔΙ

A. Υδροδότηση:

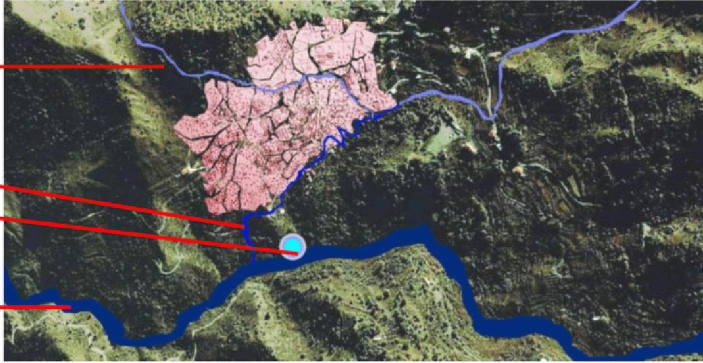
Από τα χρόνια ανάπτυξης οικισμών στην Κύπρο, αλλά και γενικότερα σε όλους τους οικισμούς, η ανάγκη υδροδότησης αποτελούσε βασικό στοιχείο επιλογής τοποθεσίας της κατοίκησης. Από τον οικισμό της Χοιροκοιτίας μέχρι και τα χρόνια των παππούδων μας, οι πλαγιές (ή αλλιώς φτέρη > Φτερικούδι) των βουνών κοντά σε ποταμούς ή φυσικές πηγές ήταν συχνές τοποθεσίες ανάπτυξης οικισμών.

Παρόμοια, παρατηρούμε την ανάπτυξη του χωριού Φτερικούδι, κοντά στον ζωοδότη Σερράχη ποταμό. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο χρόνος, βρίσκει το Φτερικούδι να αντιστέκεται με τους λιγιστούς κατοίκους του στα σύγχρονα συστήματα υδροδότησης και αποχέτευσης γ' αυτό και θεωρήσαμε ενδιαφέρον να αναδείξουμε το ασυνήθιστο αυτό κύκλωμα υδάτων στο υγρό αυτό χωριό της Πιτσιλλιάς.

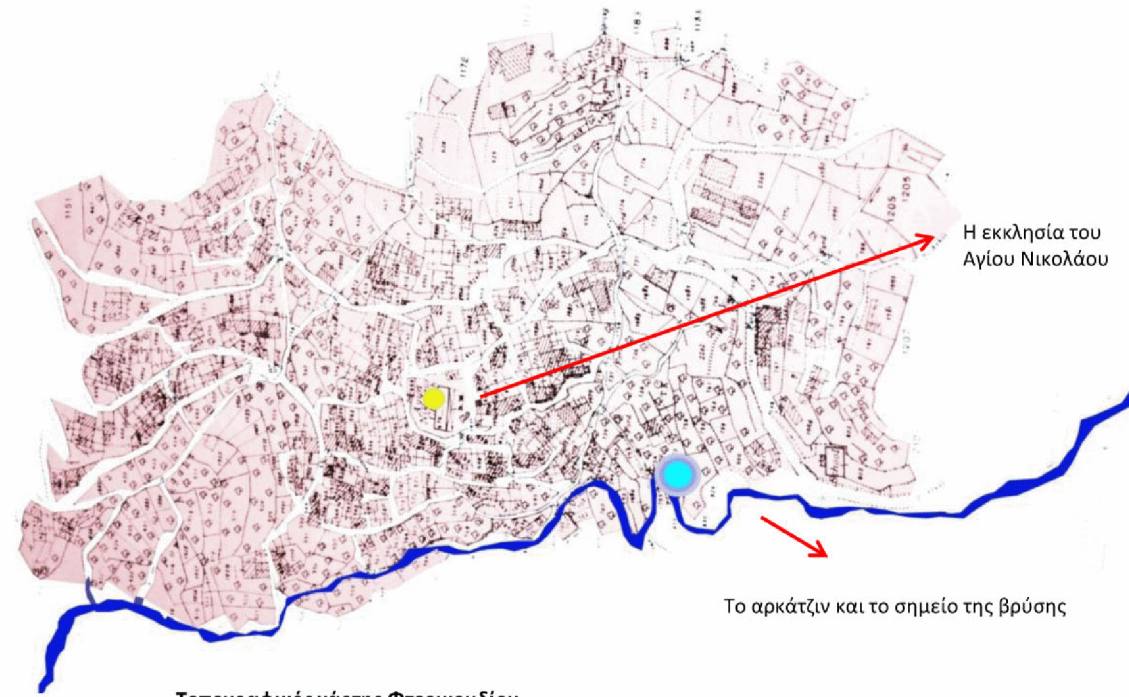
Δευτερεύουσα ροή νερού στο χωριό

Το αρκάτζιν που καταλήγει στο Σερράχη ποταμό και το σημείο συλλογής νερού στον ποταμό

Ο Σερράχης ποταμός

Χάρτης Google earth και τοπογραφικό τοπογραφικό του χωριού.

Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου

Το αρκάτζιν και το σημείο της βρύσης

Τοπογραφικός χάρτης Φτερικούδιου

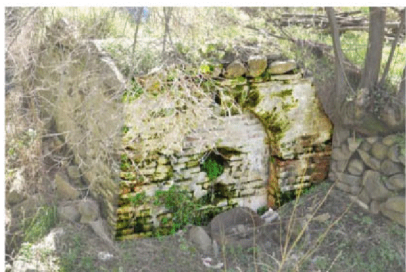
Ο ποταμός Σερράχης

Ο ποταμός Σερράχης αποτελούσε ένα ζωτικό παράγοντα για το χωριό και μάλλον είχαν μία παρασιτική σχέση. Στο σημείο αυτό προσέρχονταν οι κάτοικοι του Φτερικούδιου για συλλογή νερού για τις καθημερινές τους ανάγκες. Ένα μεγάλο ποσοστό κατοίκων μετέβαινε στον ποταμό καθημερινά, είτε με το γαϊδούρι, είτε με τα πόδια τις πλείστες φορές για συλλογή πόσιμου νερού, και ποσότητα νερού για τις οικιακές ανάγκες.

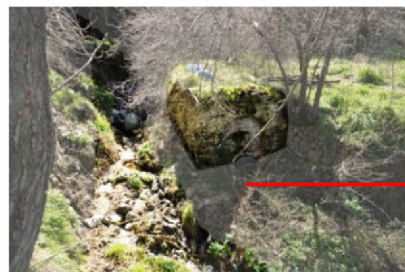

Το αρκάτζιν και η κολύμπα

Το «αρκάτζιν» περνά από το νότιο μέρος του χωριού και εκτός από τη ροή που κουβαλά, περιλαμβάνει τα όμβρια και γκριζα λύματα του χωριού. Η διαμόρφωση μιας ιδιαίτερα προσβάσιμης «κολύμπας» εξυπηρετούσε στο πλούσιο των μεγάλων μαγειρικών σκευών και των ρούχων. Οι πιο πάνω λειτουργίες μπορεί να διεξάγονταν και στον ποταμό. Μαρτυρίες των κατοίκων αναφέρουν ότι το σημείο ήταν μάλιστα το κύριο σημείο κοινωνικής συνάθροισης και συνάντησης των γυναικών του χωριού, που τα παλαιότερα χρόνια ήταν ως επί το πλείστον δεσμευμένες με τις οικιακές και γεωργικές ασχολίες της οικογένειάς τους.

Η κεντρική βρύση

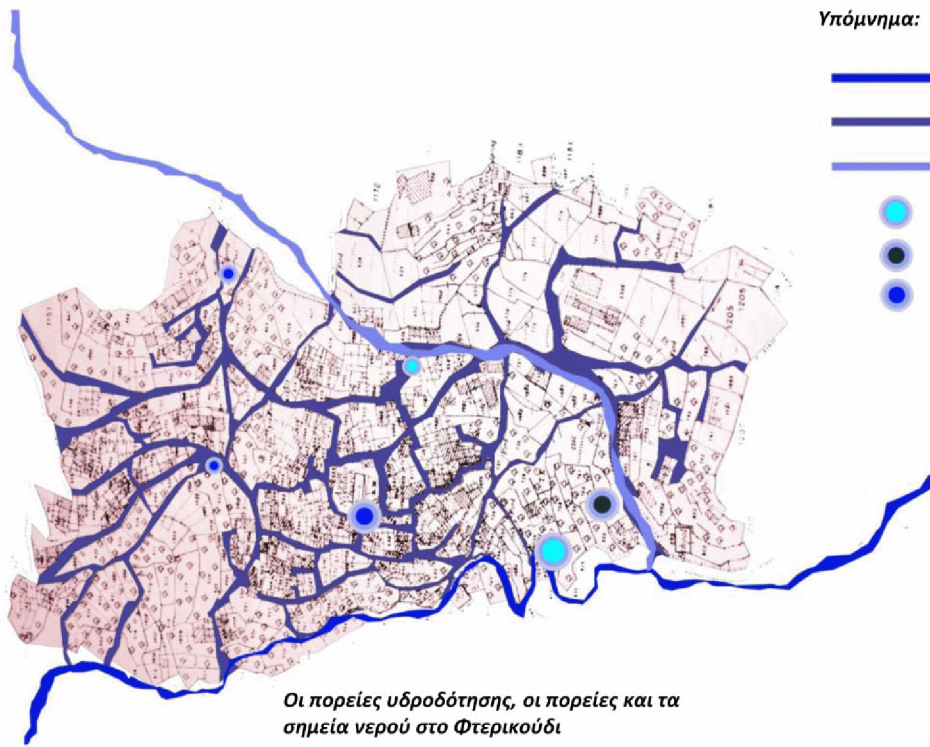
Η κεντρική βρύση, δίπλα από το αρκάτζιν

Το σημείο αυτό, που όπως προαναφέρθηκε ήταν σημείο συναναστροφής και κοινωνικής συνάθροισης, εκτός από καθημερινές ασχολίες, περιλάμβανε και ένα έργο υδροδότησης, το πιο σημαντικό για το Φτερικούδι, τη βρύση. Το κτίσμα αυτό, υποδηλώνει τη σπουδαιότητα της χρήσης του μέσω της πέτρινης και κεραμικής του κατασκευής, αφού ήταν η κύρια πηγή νερού για το χωριό.

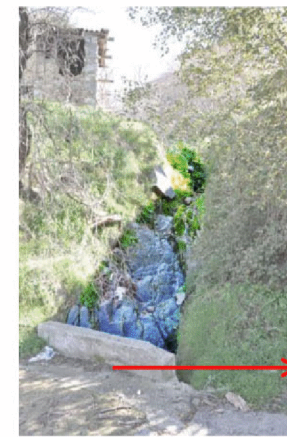
Σύμφωνα με κάτοικους, γίνεται μια προσπάθεια για επισκευή και αποκατάσταση της κεντρικής βρύσης, η οποία για χρόνια έφερε το πολύτιμο νερό και που ακόμα αναβλύζει ιστορίες και προσωπικά σκιρτήματα των κατοίκων του Φτερικούδιου.

Υπόμνημα:

- Αρκάτζιν
- Η πορεία όμβριων και γκριζών υδάτων
- Δευτερεύουσα ροή νερού
- Σημείο κεντρικής βρύσης
- Σημείο δημοτικού νεποζίτου
- Σημεία βρυσών

Οι πορείες υδροδότησης, οι πορείες και τα σημεία νερού στο Φτερικουίδι

Δευτερεύουσα πηγή στο Φτερικουίδι

Εκτός από τα πιο πάνω, στο χωριό υπήρχαν ακόμα κάποια σημεία υδροδότησης. Λίγο ψηλότερα από την κεντρική πλατεία, η πηγή του Σερράχη, περνούσε μέσω μικρής φλέβας στο χωριό. Επίσης, η κεντρική βρύση στην πλατεία του χωριού ήταν σημείο κατατεθέν για τη συλλογή νερού αλλά και συνάντηση των χωριανών. Η βρύση αυτή απέκτησε τη μορφή που έχει σήμερα κατά την Αγγλοκρατία, κατά την οποία έγιναν σημαντικά αποχετευτικά έργα στο νησί. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι εάν περίσσειε νερό στις δημόσιες βρύσες, διοχετευόταν στον κοινοτικό κήπο όπου οι μαθητές του δημοτικού καλλιεργούσαν τριανταφυλλίες και αμυγδαλιές.

Κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας εφαρμόστηκαν αρκετές νομοθεσίες για βελτίωση των καθημερινών συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής. Έτσι το χωριό απέκτησε ακόμα μία βρύση γύρω στο 1930, αλλά και το πρώτο νεποζίτο αποθήκευσης νερού στη νότια άκρη του χωριού, κοντά στο αρκάτζιν. Επομένως το χωριό αποκτά ακόμα δύο καίρια κοινωνικά σημεία και η απόκτηση νερού φαίνεται να είναι ευκολότερη υπόθεση. Στις φωτογραφίες φαίνονται η δεύτερη βρύση και το πρώτο κοινοτικό νεποζίτο του Φτερικουιδίου.

Ο κ. Ευστάθιος στη βρύση της πλατείας

Δευτερεύουσα θρύση στο χωριό

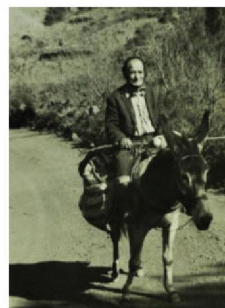

Το κοινοτικό νεποζίτο

Η προσωπική υγιεινή στα παλαιότερα χρόνια ήταν μάλλον μια μικρή τελετή αναζωογόνησης, που δεν ήταν δυνατό να γίνεται πολύ συχνά λόγω της έλλειψης νερού και υποδομών. Στη φωτογραφία φαίνεται νεαρός άνδρας που ξυρίζεται στην πλατεία του Φτερικουιδίου, δίπλα από το σημείο της βρύσης. Κάτοικοι εξιστορούν πως θα ήταν τυχεροί εάν έκαναν ένα τυπικό μπάνιο μια φορά τη βδομάδα. Αυτό γινόταν σε μεταλλικά μπάνια σε κάποιο δωμάτιο, κατά προτίμηση στο υπόγειο εάν υπήρχε, ενώ εάν ήταν καλοκαίρι μπορεί να γινόταν στην αυλή πάνω σε μία πέτρα, ή ακόμα και στον ποταμό.

Νεροφό που ξυρίζεται στη βρύση της

Το μεταφορικό μηϊζούρι

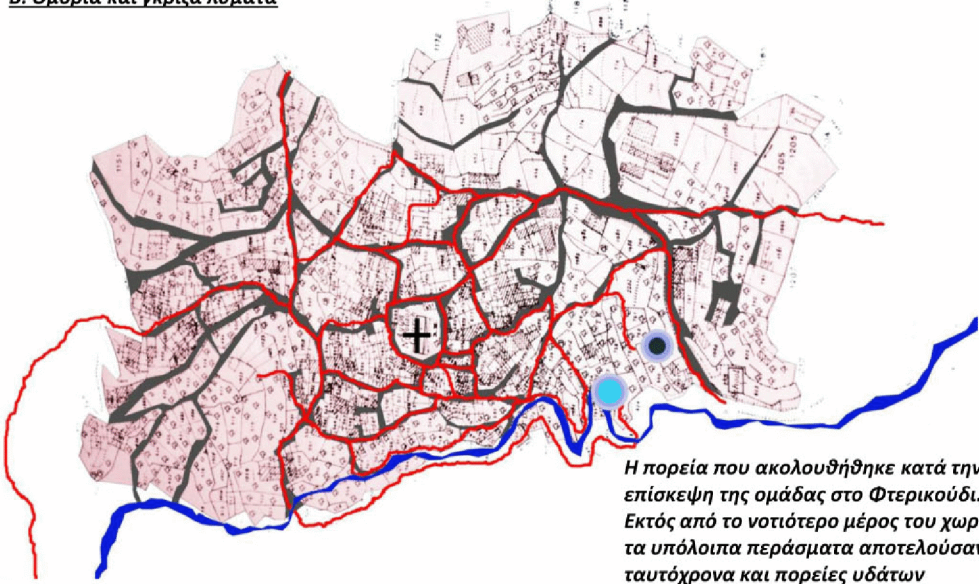
Το κομψό λυμα νερού με κομψές

Το πλύσιμο ρούχων και σκευών στα Σεράχη

Η μεταφορά του νερού ή διαδρομή μέχρι τον ποταμό και το αρκάτζιν δεν ήταν εύκολη υπόθεση λόγω της απότομης κλίσης της μορφολογίας του εδάφους και των λιτών μέσων μετακίνησης και μεταφοράς. Για το λόγο αυτό επιστρατεύονταν τα γαϊδούρια της οικογένειας ή επινοούνταν πρακτικές μεθόδους ελαχιστοποίησης του μόχθου εργασίας τους. Μάλιστα, τα συμπαθητικά γαϊδούρια αποτελούν ακόμα και σήμερα πολύτιμα μέλη του χωριού αφού ακόμα βοηθούν τους κατοίκους σε γεωργικές και καθημερινές εργασίες. Στις φωτογραφίες από το αρχείο του κ. Ευστάθιου Παναγίδη απεικονίζονται κάτοικοι κατά τη διεξαγωγή αυτών των

Β. Ομβρία και γκριζα λύματα

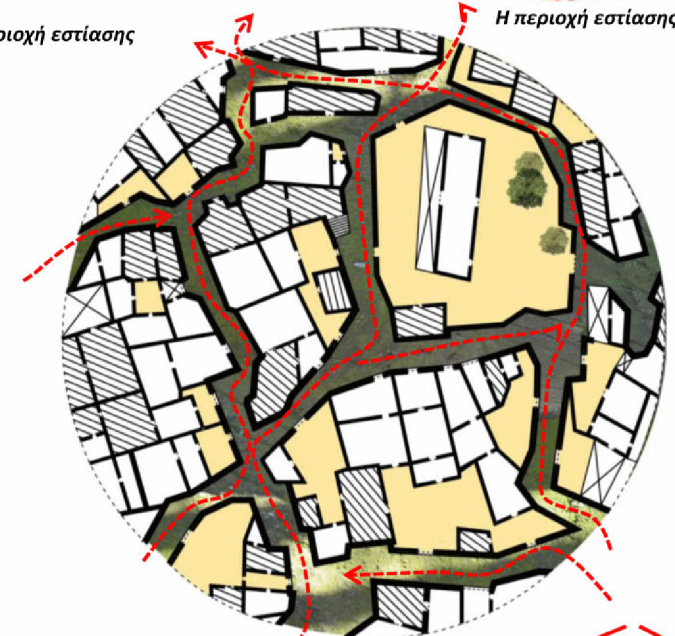
1. Η πορεία που ακολουθήθηκε κατά την επίσκεψη της ομάδας στο Φτερικουίδι. Εκτός από το νοτιότερο μέρος του χωριού, τα υπόλοιπα περάσματα αποτελούσαν ταυτόχρονα και πορείες υδάτων

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Φτερικουίδιου είναι τα πράσινα υγρά δρομάκια του, τα οποία πολλές φορές σήμερα, έχουν έντονη μυρωδιά απορρυπαντικού. Από τα παλαιότερα χρόνια, η έλλειψη οργανωμένου συστήματος αποχετεύσεων και η ανισοϋψής γεωμορφολογία του εδάφους, οδήγησε τους κατοίκους στο να προωθούν τα γκριζα ύδατα από τις κατοικίες τους στα δημόσια περάσματα, μέσω των οποίων θα οδηγηθούν στο αρκάτζιν. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και σήμερα, με ένα μεγάλο μέρος των νοικοκυριών να στηρίζεται σε αυτό το «σύστημα». Βέβαια, έχουν σήμερα υποστηρίξει αυτά τα περάσματα με μετεονένια επικάλυψη ούτως ώστε να βοηθείται η ροή των υδάτων. Τα κύρια αυτά περάσματα ονομάζονται και «κοτσιρκάς», διότι τις παλαιότερες εποχές η έλλειψη αποχωρητηρίων οδηγούσε πολλά κατάλοιπα σε αυτές τις πορείες χαρίζοντάς τους πολύ άσχημη μυρωδιά.

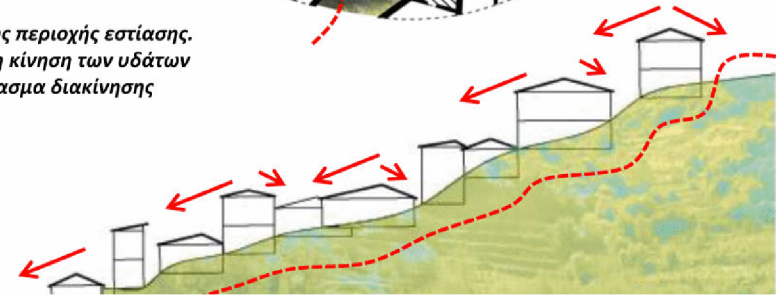

Τοπογραφικό με τη περιοχή εστίασης

Η περιοχή εστίασης

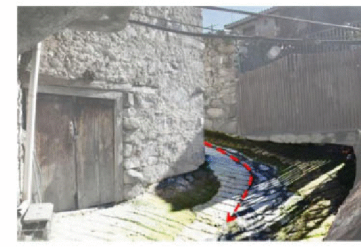

Για την ειδικότερη μελέτη των μικρών υγρών δημόσιων περασμάτων, επιλέχθηκε μια περιοχή εστίασης. Η δόμηση των οικιστικών συγκροτημάτων δημιουργεί νησίδες, που ορίζονται από αριθμό οικιστικών μονάδων με αυστηρό όριο στο υγρό πέρασμα.

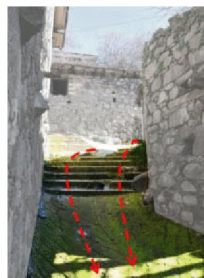
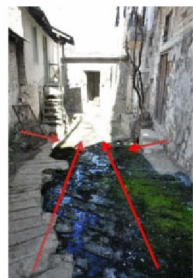
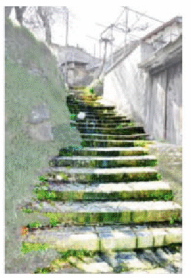

Διαγραμματική κάτοψη της περιοχής εστίασης. Οι οικιστικές νησίδες και η κίνηση των υδάτων στο πράσινο δημόσιο πέρασμα διακίνησης

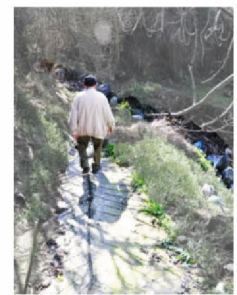
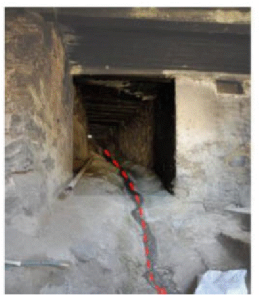
Διαγραμματική τομή της περιοχής εστίασης, για την πορεία των όμβριων και γκριζων υδάτων

2. Τα υγρά και πράσινα σημεία περάσματα διακίνησης. Οι πορείες των γκριζων υδάτων. Ο ονομαζόμενος «κοτσιρκάς»

Η περίχυση γκριζων υδάτων από οικίες στα περάσματα

3. Η βελτίωση των υποδομών που οδηγούν τη ροή των γκριζων υδάτων στο αρκάτζιν, πλησίον του σημείου της κεντρικής βρύσης

Η απόληξη στο αρκάτζιν

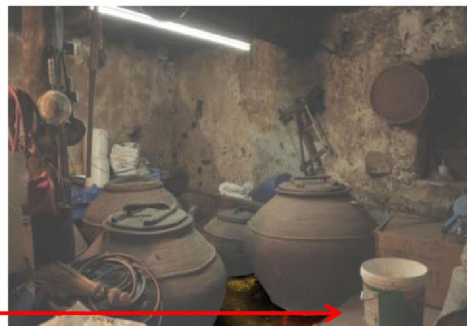
Οι οροφές των σπιτιών και η ροή των όμβριων υδάτων

Κατά μεγάλη πλειοψηφία, οι οροφές των σπιτιών είναι κεκλιμένες. Η ανώτερη επένδυση που είναι τα τοπικά κεραμίδια επέτρεπαν στα όμβρια ύδατα να πέσουν σε δημόσια ή ημιδημόσια περάσματα και μέσω αυτών να οδηγηθούν στο αρκάτζιν.

Οι οροφές των σπιτιών δεν ενσωμάτωναν χολέτρες, γι' αυτό και όλα τα νερά κατέληγαν στον «κοτσίρκα». Η έλλειψη χολέτρων από τις οροφές όχι μόνο προκαλούσε προβλήματα στα γειτονικά σπίτια, αλλά είχε και ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη πράσινων μυκητιακών φυτών περιμετρικά του κροτώματος. Τα όμβρια και γκριζα ύδατα που δεν κατέληγαν στα εξωτερικά περάσματα προκαλούσαν μικρές πλημμύρες στα δωμάτια λόγω της μειωμένης τοπικής απορροφητικότητας του τοπικού εδάφους (τενιός).

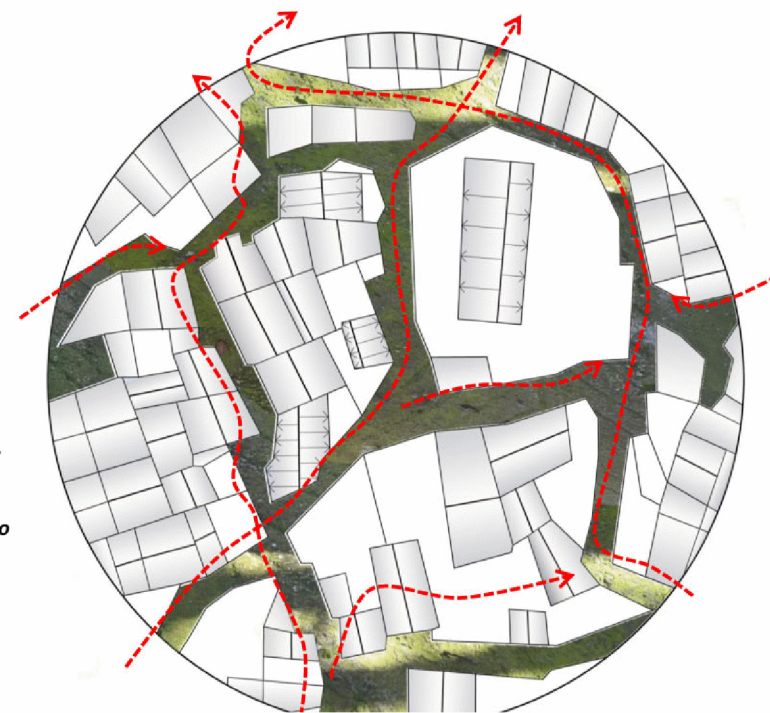
Πανόραμα οικιστικού συγκροτήματος με τις κεκλιμένες οροφές

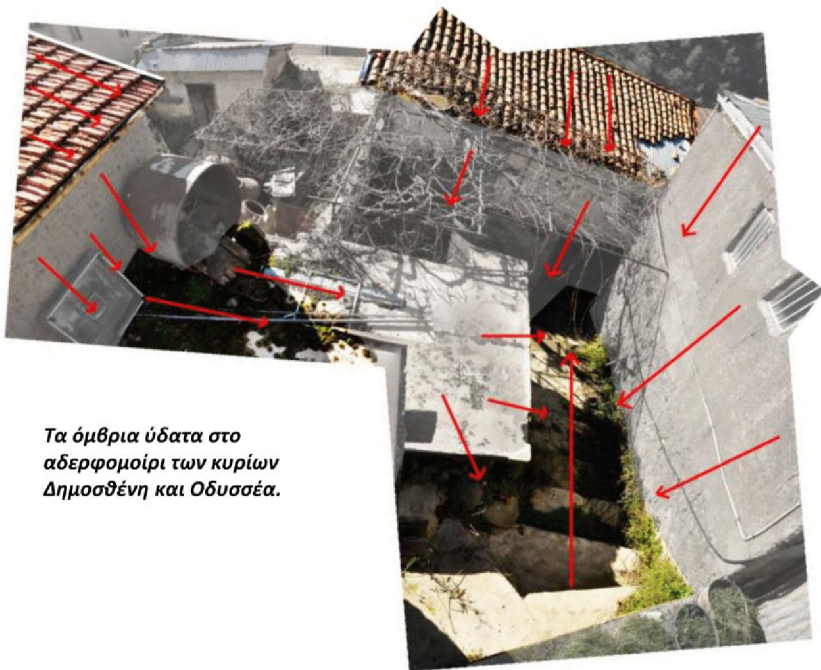
Φωτογραφία από τη συλλογή του κ. Ευστάθιου Παναγίδη που απεικονίζει ένα από τα ελάχιστα σπίτια του Φτερικουδίου με επίπεδη οροφή. Οι επίπεδες οροφές παρατηρούνται στο χωριό κυρίως στις οικιστικές προσθήκες δωματίων, είτε σε δωμάτια των οποίων τα δώματα είναι προσβάσιμα εντός του οικιστικού συγκροτήματος.

Εκτός από στατικούς λόγους, οι γωνιές των σπιτιών δομούταν με πέτρα για την υδατοστεγή ροή των όμβριων υδάτων από τις οροφές στα περάσματα. Γενικά, την αποκοπή των βρόχιων νερών από τα δωμάτια της κατοικίας εξασφάλιζαν τα κεραμίδια και το στρώμα λάσπης στην οροφή. (εκτενέστερη ανάλυση στα δομικά υλικά)

Διαγραμματική κάτοψη της περιοχής εστίασης.
Οι οικιστικές νησίδες και οι υδρορροές στις κεκλιμένες οροφές των οικιστικών μονάδων.
Η ροή όμβριων υδάτων στον «κοτσίρκα» και το αρκάτζιν.
Οι οροφές των σπιτιών, αν και δεν έχουν τη καταλληλότερη υποδομή και υδατοστεγανότητα, αποτελούν σημαντικό επίπεδο της υδάτινης αλλά και τυπολογικής ανάλυσης του χωριού.

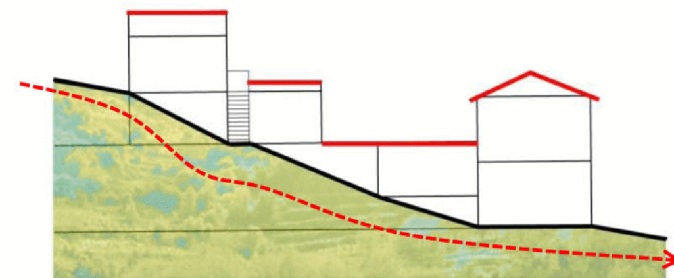
Τα όμβρια ύδατα στα ημιδημόσια περάσματα.

Τα όμβρια ύδατα στο αδερφομοίρι των κυριών Δημοσθένη και Οδυσσέα.

Τα όμβρια ύδατα στο αδερφομοίρι των κυριών Ευστάθιου και Ελένης.

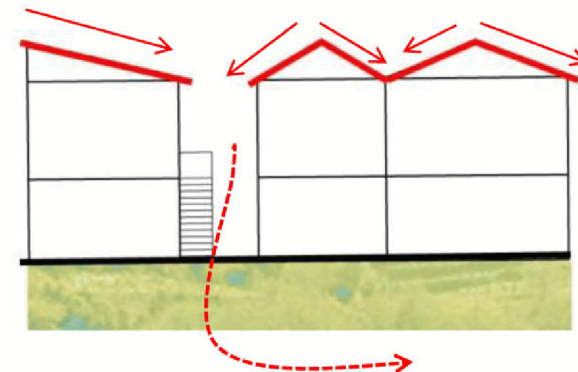

Διαγραμματική διαμήκης τομή της κίνησης όμβριων και γκρίζων υδάτων στο αδερφομοίρι του κ. Δημοσθένη και Οδυσσέα

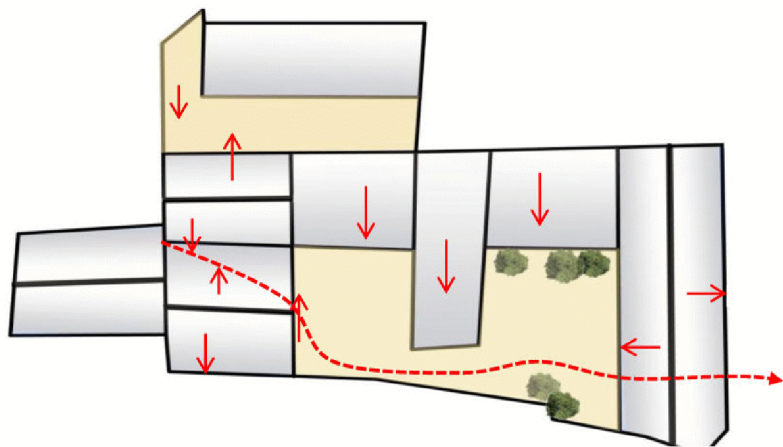
Χαρακτηριστική πορεία νερού στο συγκρότημα κατοικιών δύο αδερφών (αδερφομοίρια_οικίες κ. Δημοσθένη και Οδυσσέα. Ακόμα και μεταξύ σπιτιών της ίδιας οικογένειας έπρεπε να συμφωνηθεί η τοποθέτηση του κλειστού κοινού περάσματος από το οποίο θα περνούσαν και τα όμβρια και γκρίζα ύδατα. Με την πάροδο του χρόνου και την αύξηση της ποσότητας νερού στα σπίτια δημιουργούνταν σοβαρές ανυπομονήσιμες αφού το ένα σπίτι λέρωνε το διπλανό. Η ύπαρξη κτισμένων χολέτρων άρχισε να εμφανίζεται γύρω στο 1940. Οι χολέτρες αυτές είχαν τετράγωνη διατομή και δεν ήταν προφανώς, καθόλου ευέλικτες.

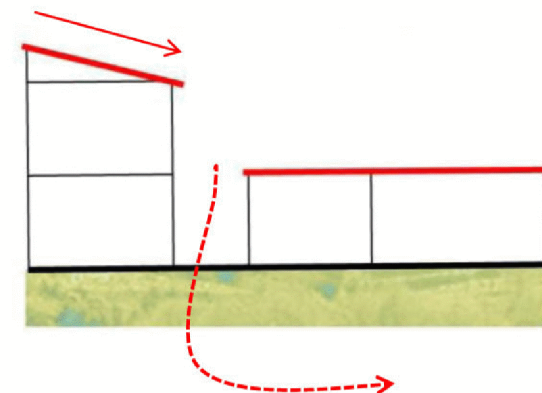
Μια από τις πρώτες πέτρινες χολέτρες στο Φτερικούδι, οικία κ. Δημοσθένη.

Διαγραμματική κατά πλάτος τομή της κίνησης όμβριων και γκρίζων υδάτων στο αδερφομοίρι του κ. Δημοσθένη και Οδυσσέα

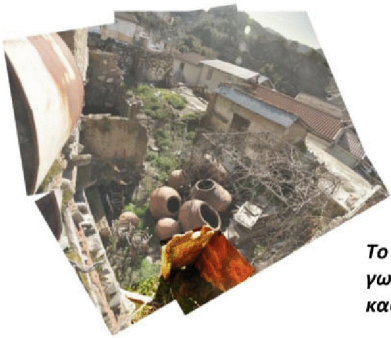

Το οικιστικό συγκρότημα του Μάστρε – Δήμου. Οι υδρορροές και η πορεία των όμβριων υδάτων από τις οροφές στο ημιδημόσιο πέραςμα του συγκροτήματος, σε διαγραμματική κάτοψη. Η σύνδεση των δύο αυλών του συγκροτήματος γινόταν μέσω προσβάσιμων οροφών. Αργότερα, όταν ένας από τους ένοικους δημιούργησε κατάστημα αλλαντικών στο συγκρότημα, οι συνδέσεις αποκόπηκαν για την προστασία της ιδιωτικότητας των υπόλοιπων ενοίκων.

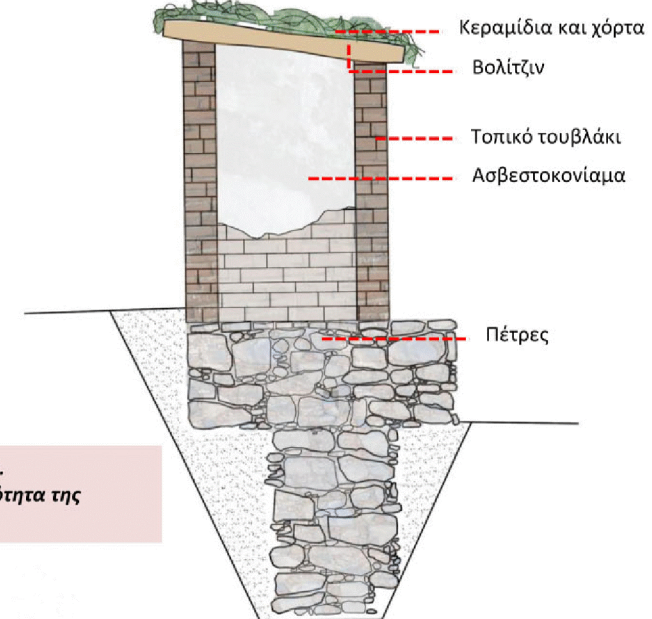
Διαγραμματική κατά πλάτος τομή της κίνησης όμβριων και γκρίζων υδάτων στο αδερφομοίρι του κ. Δημοσθένη

Γ. Η εισαγωγή του αποχωρητηρίου στην παραδοσιακή οικία

Το «μαντρίν» στη γωνιά της αυλής της κας Στέλλας.

Τα παλαιότερα χρόνια μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα στην Κύπρο, δεν υπήρχαν αποχωρητήρια ή υποδομές οποιονδήποτε σηπτικών λάκκων. Κάθε σπίτι είχε το δικό του «μαντρίν», συνήθως στο πιο απόκρυφο μέρος της αυλής όπου τα μέλη της οικογένειας μπορούσαν να αφοδεύσουν. Συχνά ο χώρος ήταν περιφραγμένος και μέσα τοποθετούνταν κοτόπουλα. Πολλοί μάλιστα προτιμούσαν να πηγαίνουν στο αρκάτζιν ή ακόμα και στο σταύλο των ζώων, ανάλογα με την επιθυμητή ιδιωτικότητα. Περίπου το 1930, οι Άγγλοι εφάρμοσαν νομοθεσία κατασκευής αποχωρητηρίου. Συνήθως κατασκευαζόταν ένας ξερόλακκος βάθος μέχρι δύο μέτρα και διαμέτρου μέχρι μισού μέτρου που κλεινόταν σε ένα κουβούκλιο από τοπικά τουβλάκια και ήταν υπαίθριο. Το αποχωρητήριο ήταν αρχικά κοινό για 2-3 γειτονικά σπίτια. Με την εφαρμογή νομοθεσίας για αποχωρητήριο σε κάθε οικία παρατηρήθηκε στο χωριό το εξής παράδοξο: Λόγω του ότι το αποχωρητήριο στην οικία ήταν κάτι εντελώς καινούριο στους λειτουργικούς χώρους, πολλοί τοποθετούσαν ένα ξύλο από πάνω και το χρησιμοποιούσαν ως τραπέζι!

Κεραμίδια και χόρτα
Βολίτζιν
Τοπικό τουβλάκι
Ασβεστοκονίαμα
Πέτρες

Κοινές κατασκευές αποχωρητηρίων σε εξωτερικούς χώρους. Η τοποθέτηση σε σχέση με την οικία εκφράζει και τη σπανιότητα της χρήσης τους.

Το εσωτερικό ενός αποχωρητηρίου, 1933

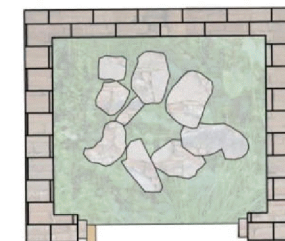
Η αντικατάσταση του μαντρίου με ξερόλακκο

Το αποχωρητήριο της κυπριακής κατοικίας

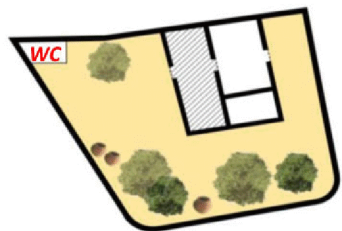

Σκίτσο- προοπτικό Αποχωρητηρίου σε εξωτερικό χώρο

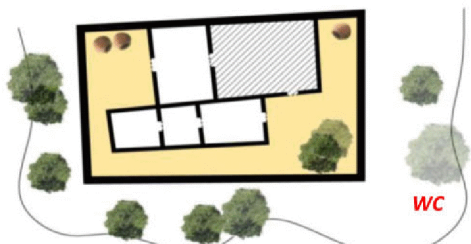

Διαγραμματική τομή και κάτοψη αποχωρητηρίου με ξερόλακκο

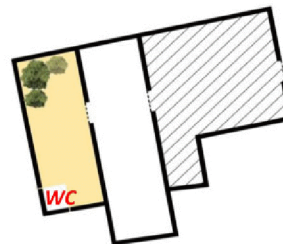
Διαγραμματικές κατόψεις και τομές τυπολογιών αποχωρητηρίου - οικίας

Το πρώτο «αποχωρητήριο»: Το μαντρίν

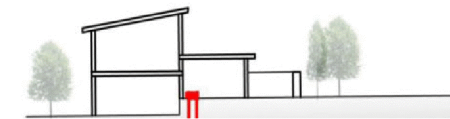
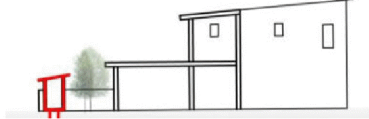
Το «σύγχρονο» αποχωρητήριο, μάλλον συλλογικό, εκτός των ορίων της οικίας

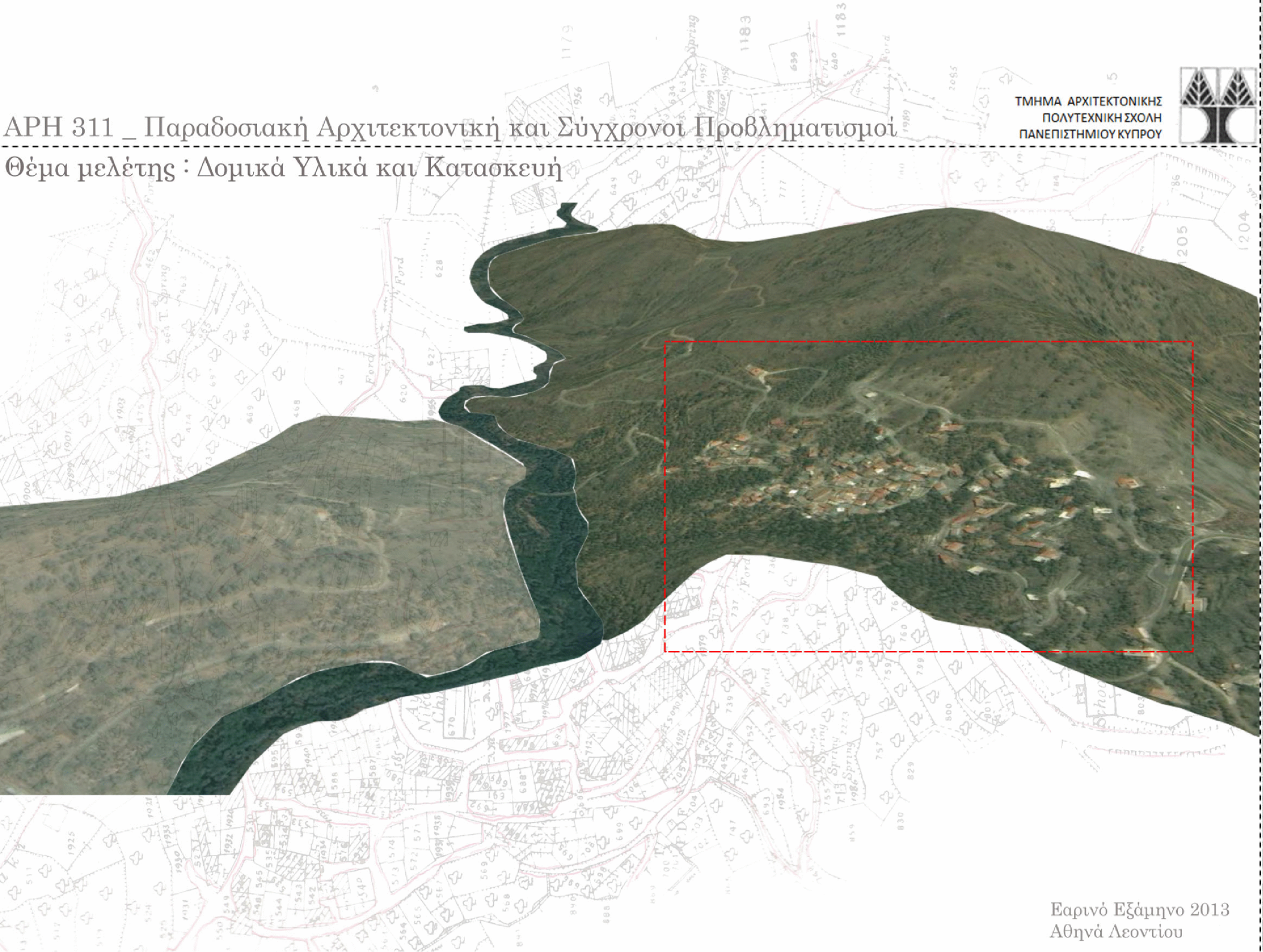

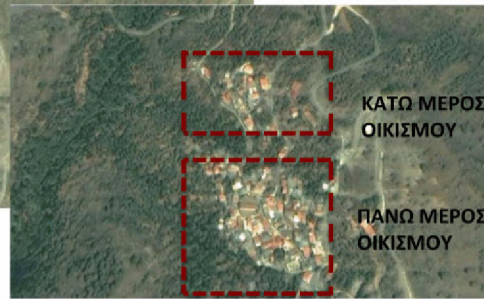
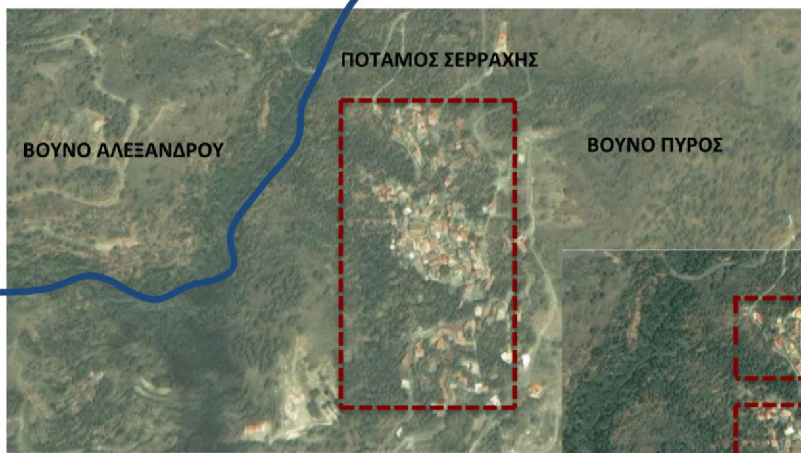
Το αποχωρητήριο εντός των ορίων της οικίας, στην αυλή. Η αντικατάσταση του μαντρίου.

Το αποχωρητήριο α) εντός ενός δωματίου του σπιτιού και β) συλλογικό αποχωρητήριο συγκροτήματος, εντός ιδιωτικής αυλής

Βουνό Αλέξανδρος Ποταμός Σερράχης Οικισμός Βουνό Πυρός

Γεωμορφολογικά Δεδομένα

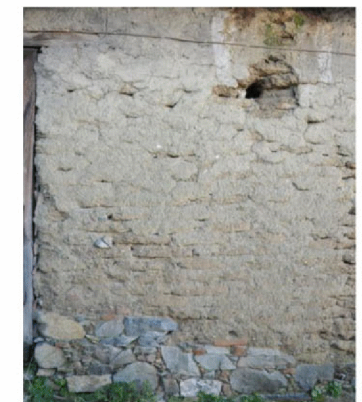
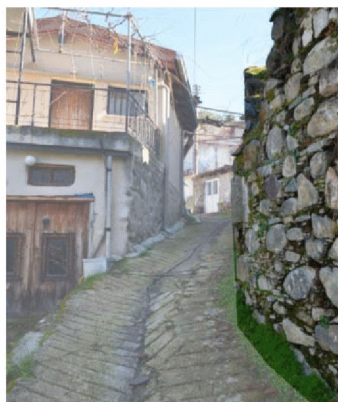
Το Φτερικουδι είναι τοποθετημένο ανάμεσα στις πλαγιές των βουνών Πυρός και Αλέξανδρος και παράλληλα τον οικισμό διαπερνά ο ποταμός Σερράχης. Η γεωμορφολογία της περιοχής έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του οικισμού καθώς οι κάτοικοι αντλούσαν τα υλικά κατασκευής των οικοδομών από την περιοχή.

Κοινωνικά Δεδομένα

1. Οι οικοδομές εκφράζουν τον λιτό και απλό χαρακτήρα του οικισμού καθώς και τα κοινωνικά δεδομένα των κατοίκων. Οι κατοικίες είναι μικρές, όσο απαιτούσαν οι ανάγκες της κάθε οικογένειας χωρίς να παρατηρούμε κανένα στοιχείο που να υπονοεί οικονομική ευμάρεια. Γι' αυτό τον σκοπό, βασικό κριτήριο επιλογής υλικού ήταν το κόστος.
 2. Οι οικοδομές γίνονται από τους ίδιους τους κατοίκους, οι οποίοι αν και δεν έχουν τις επιστημονικές γνώσεις, κτίζουν την οικία τους με βάση την λειτουργικότητα των χώρων.
 Όπως αναφέρουν κάτοικοι του οικισμού, ο μόνος μάστορας του οικισμού ήταν ο κ. Χριστόφορος, του οποίου η τεχνική διαφαίνεται σε πολλές κατοικίες του οικισμού.

Τοπικά Υλικά Φτερικουδίου

Πέτρες Ποταμού

Οι πέτρες που έπαιρναν οι κάτοικοι από τον ποταμό, παρατηρούμε να χρησιμοποιούνται στην οικοδομή. Οι πέτρες αυτές, έχουν κυκλικό σχηματισμό, χωρίς αιχμηρές γωνίες. Η κατασκευή οικοδομών από πέτρες ποταμού παρατηρείται κυρίως στο κάτω μέρος του

“Πελετζητές” και μερικώς λαξευμένες πέτρες βουνού

Χρησιμοποιούνται αιχμηρές πέτρες που προέρχονται από τα βουνά Πυρός και Αλέξανδρος, σε κανονικά και ακανόνιστα σχήματα. Η κατασκευή οικοδομών με αυτές τις πέτρες παρατηρείται κυρίως στο πάνω μέρος του ποταμού.

Τουβλάκι

Το τουβλάκι εμφανίζεται στον οικισμό μεταγενέστερα και παράγεται από τα καμίνια της γύρω περιοχής. Χρησιμεύει κυρίως για επιδιορθώσεις ή για επεκτάσεις οικοδομών.

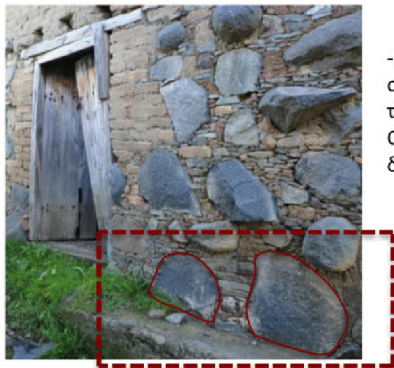
Πλινθάρι

Το πλινθάρι εμφανίζεται στον οικισμό μεταγενέστερα και χρησιμοποιείται για επιδιορθώσεις ή επεκτάσεις οικοδομών.

Στην οικοδόμηση μίας οικίας δίνεται μια ιεραρχία στον τρόπο τοποθέτησης των λιθοδομών που θα κάνουν την τοιχοποιία.

Οι πλείστες κατοικίες ακολουθούσαν την ίδια τακτική με την οποία θα πετύχαιναν την βέλτιστη σταθερή κατασκευή.

Πέτρες Θεμελίωσης

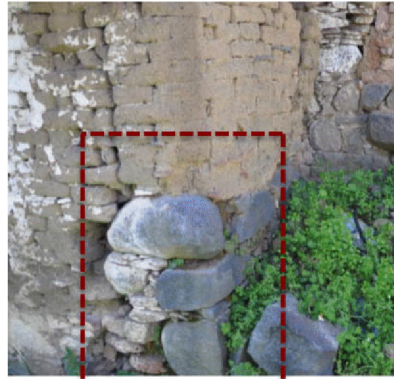
-Ως βάση της κατασκευής, τοποθετούνται μεγάλες, σκληρές πέτρες που είναι έτοιμες να δεχτούν όλο το βάρος της τοιχοποιίας.
Οι πέτρες αυτές, ορισμένες φορές, μπορεί να μην δεχτούν καν επεξεργασία

-Η μεγαλύτερη πέτρα θεμελίωσης ενταγμένη σε τοιχοποιία στο Φτερικουόδι, που θεωρείται ως θρησκευτικό σημείο του χωριού καθώς σε αυτό ήταν τοποθετημένο ένα καντήλι

Εκκοπή στην οποία ήταν ενταγμένο το καντήλι

Γωνιόλιθοι

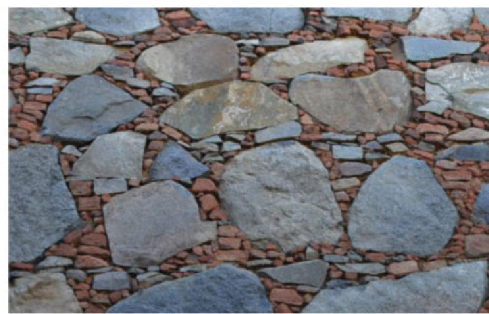
-Οι γωνιόλιθοι είναι μεγάλες πέτρες, οι οποίες τοποθετούνται στην γωνιά της οικοδομής και έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην στατικότητα της κατασκευής. Με τις πέτρες αυτές γίνεται η ένωση των δύο τοιχοποιιών μεταξύ τους.
-Ακόμη και στις περιπτώσεις χρήσης άλλου υλικού για την διαμόρφωση της τοιχοποιίας (πλινθάρι), στην γωνιά τοποθετείται λιθοδομή για την εξασφάλιση σταθερότητας

Πέτρες Δόμησης

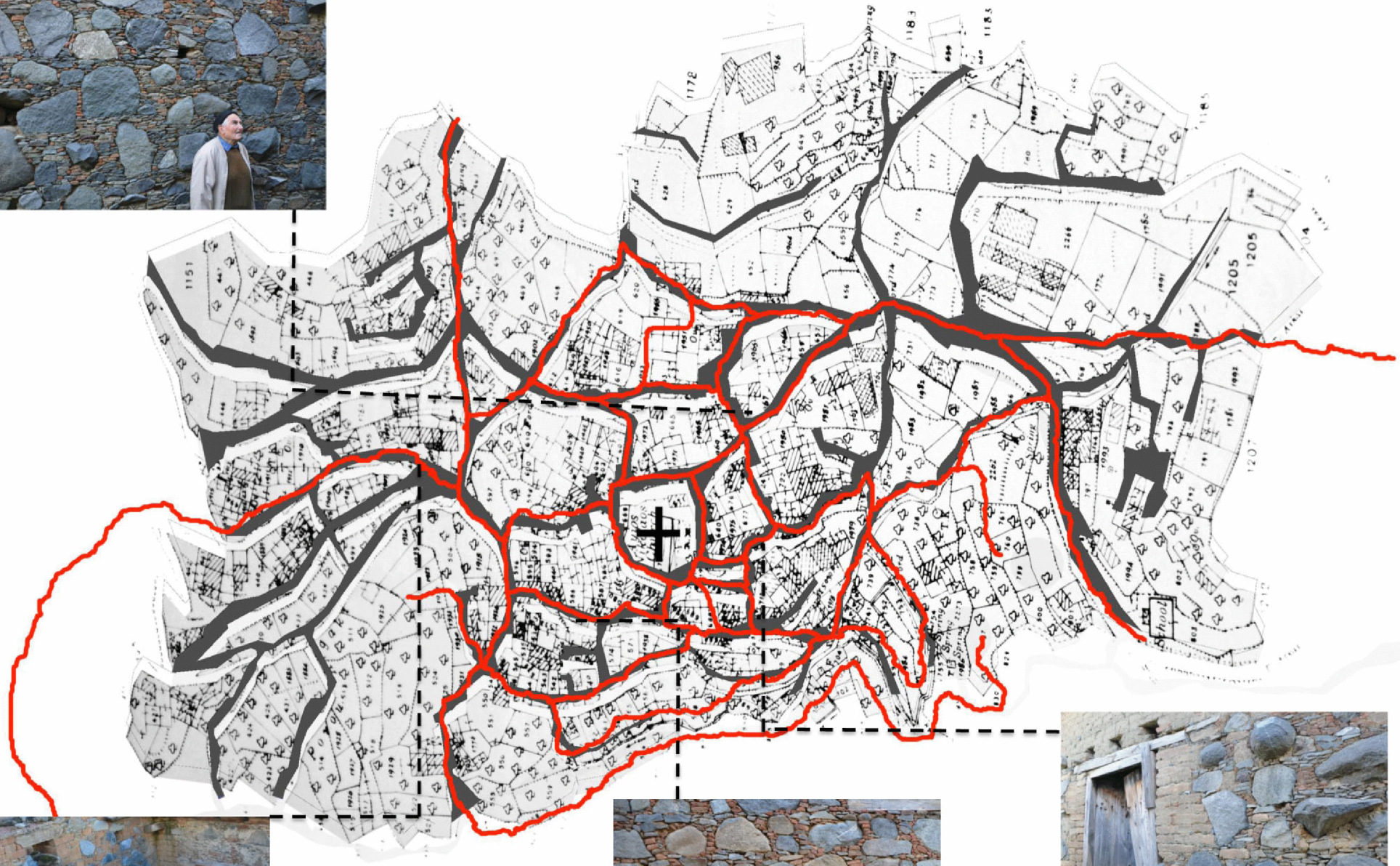
-Οι πέτρες δόμησης χρησιμοποιούνται για το κτίσιμο της τοιχοποιίας. Παρατηρούμε μέσα από τις φωτογραφίες, ότι οι συγκεκριμένες πέτρες δέχονται επεξεργασία για την επίτευξη μιας επίπεδης εξωτερικής επιφάνειας, χωρίς εξογκώματα

Πέτρες Πλήρωσης

-Για την συμπλήρωση των κενών ανάμεσα στις πιο μεγάλες πέτρες και την ολοκλήρωση της τοιχοποιίας παρατηρούμε να τοποθετείται χαλίκωμα, κομματάκια λαξευμένης πέτρας που απομένουν από τις μεγαλύτερες που έχουν τοποθετηθεί, ή ακόμα και σπασμένα κομμάτια κεραμιδιών

1

4

2

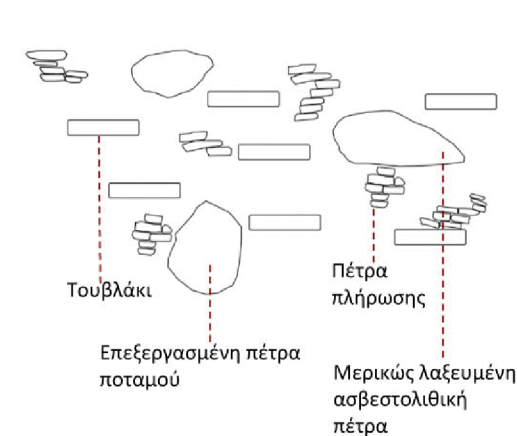
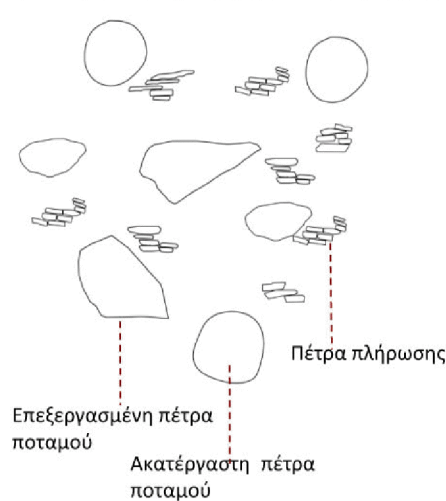
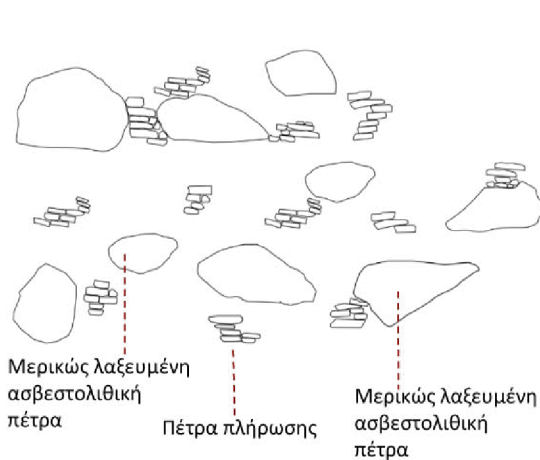
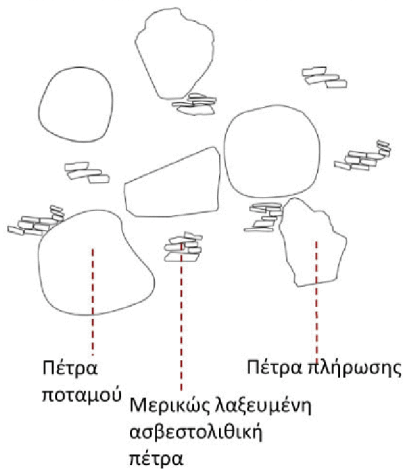
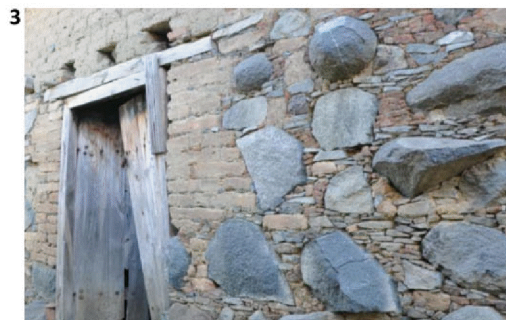
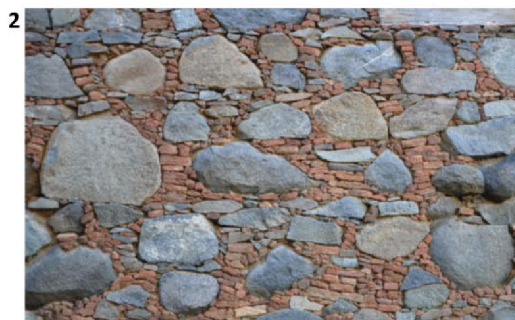

3

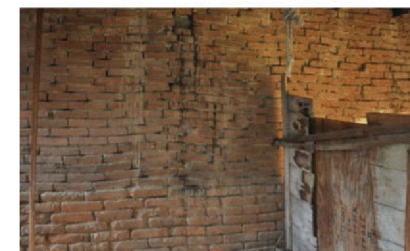
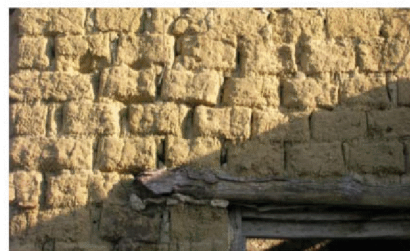
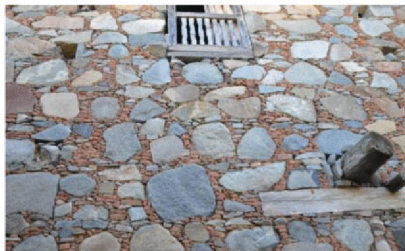
Το Φτερικούδι, σαφώς επηρεασμένο από την Ασκώτικη τεχνοτροπία, συνδιάζει μεγάλες και μικρές πέτρες κατά την κατασκευή της τοιχοποιίας. Οι λιγοςτοί μάστορες του οικισμού εντάσσουν ποικίλα υλικά στην τοιχοποιία με αποτέλεσμα την μοναδικότητα τωνοικοδομών, χωρίς να υπερβάλλουν σε ζητήματα διακόσμησης.

Συνδιασμοί υλικών τοιχοποιίας

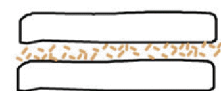
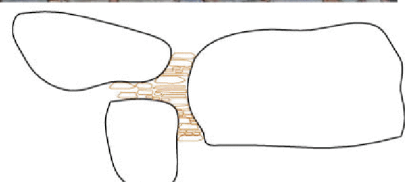
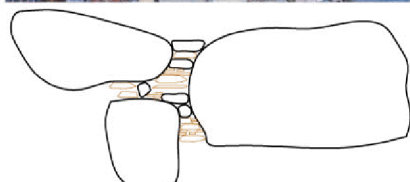
Διακρίνονται διάφοροι συνδιασμοί υλικών τοιχοποιίας όπως παραθέτονται πιο κάτω. Γίνονται συνδιασμοί της πέτρας του ποταμού και της ασβεστολιθικής πέτρας καθώς και μπορούμε να παρατηρήσουμε την διαφορετική πλήρωση που γίνεται μέσω κεραμιδιών, χαλικιών κτλ. Επιπρόσθετα, η πέτρα του ποταμού μπορεί να δεχθεί κάποια επεξεργασία για την τοποθέτησή της στην οικοδομή.

Πέτρες Πλήρωσης-Αρμολί

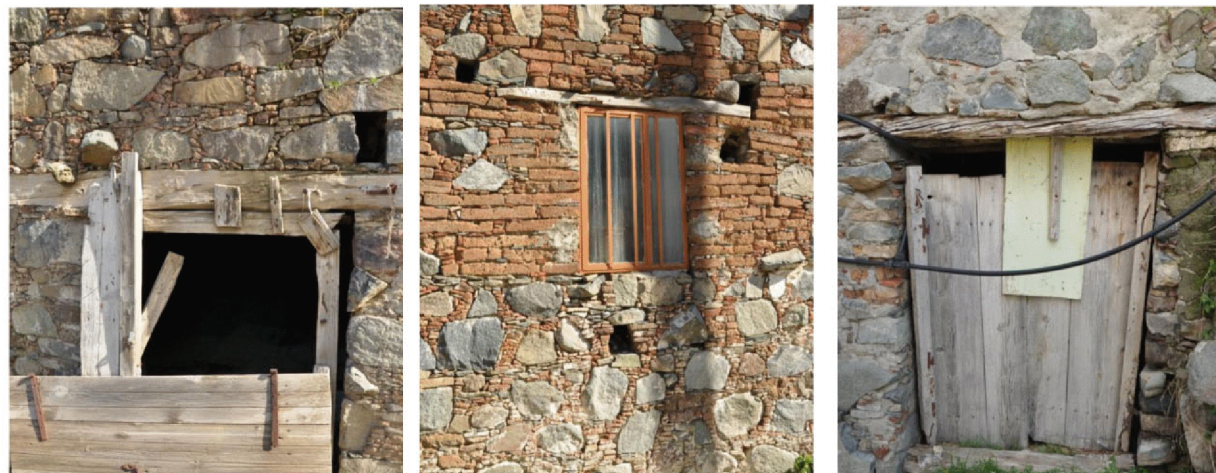
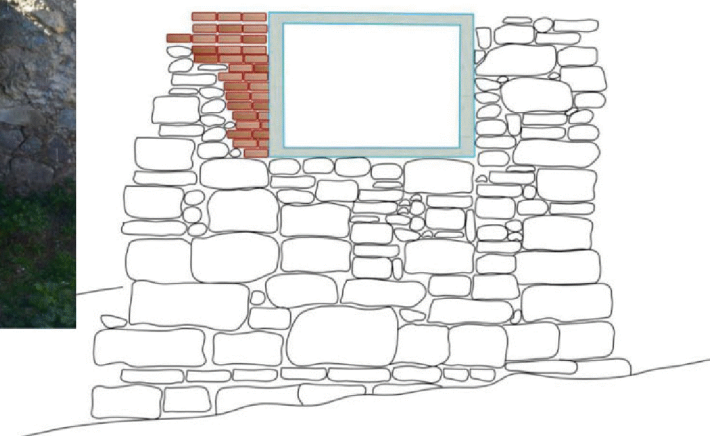
Στους αρμούς μεταξύ των μεγάλων πετρών παρατηρείται η τοποθέτηση μικρών κομματιών ασβεστολιθικών πετρών, χαλικιών, σπασμένων κεραμιδιών, αχερόπυλου και λάσπης από χώμα. Στις τοιχοποιίες από πλινθάρια και τουβλάκι χρησιμοποιείται κυρίως ο αχερόπυλος

Πέραν από κάθε αισθητικό λόγο για τον οποίο εφαρμόζονταν αυτές οι τεχντροπίες, παρατηρούμε να λειτουργούν και για την στατικότητα της τοιχοποιίας.

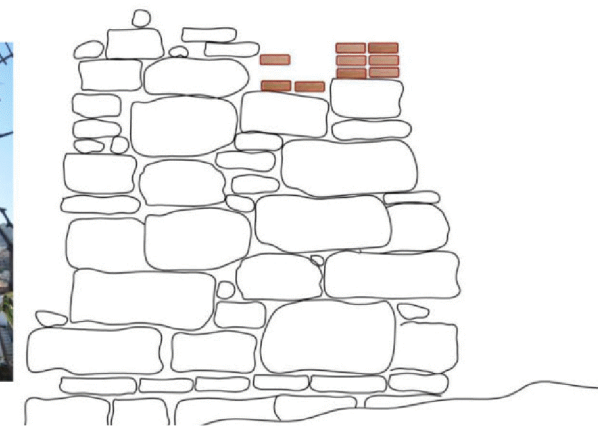
Τα σημεία στα οποία προστίθεται το τουβλάκι είναι συνήθως εκεί όπου υπάρχουν ανοίγματα(παράθυρα και θύρες).Η τοποθέτηση του τουβλακιού σε αυτά τα σημεία παρέχει σταθερότητα στην καασκευή αλλά και λόγω της γεωμετρίας του(ορθοκανονικό σχήμα) μπορεί πιο εύκολα να εφαρμοστεί στα ανοίγματα,αντιθέτως με τις λιθοδομές που έχουν ακανόνιστο σχήμα.

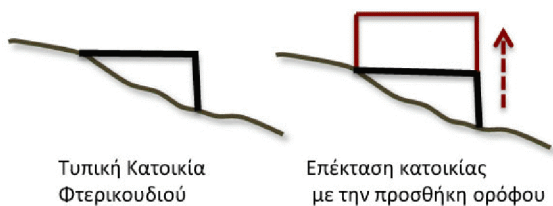

Η λιθοδομή, λόγω της χαμηλής αντοχής σε εφελκυσμό και διάτμηση, χρειάζεται ενίσχυση μέσω ενός άλλου υλικού. Γι' αυτό παρατηρούμε την τοποθέτηση ξύλου στο πάνω μέρος του ανοίγματος για την ενίσχυση της λιθοδομής.

Η λιθοδομή, σε ορισμένες περιπτώσεις, καταστρέφεται στο πάνω της μέρος. Γι' αυτό τον λόγο η αποκατάσταση, παρατηρούμε να γίνεται

Τυπική Κατοικία Φτερικουδιού

Επέκταση κατοικίας με την προσθήκη ορόφου

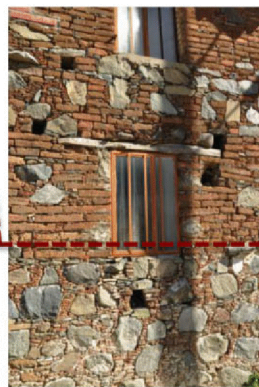
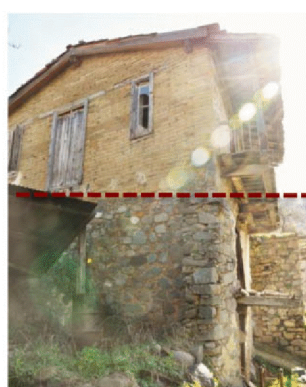
-Η επέκταση μιας κατοικίας προς τα πάνω ήταν η καταλληλότερη επιλογή για τους κατοίκους του χωριού λόγω του ορεινού χαρακτήρα του χωριού που δεν επέτρεπε εύκολα την δημιουργία μιας επίπεδης επιφάνειας στο ισόγειο λόγω της γεωμορφολογίας του εδάφους.
-Η κατοικία με την επέκταση αυτή αναδιοργανώνει και ανασυγκροτεί τους χώρους της. Ο κύριος χώρος του ισόγειου που ήταν κατασκευασμένος από λιθοδομή θα μετατραπεί σε βοηθητικό χώρο(αποθήκες και στάβλοι) Οι κύριοι χώροι του σπιτιού μεταφέρονται επάνω,(ανώι) όπου θα δούμε την προσθήκη με τουβλάκι και πλιθάρι.

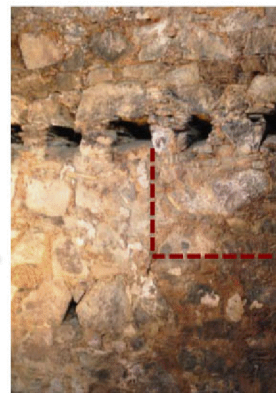
Επέκταση προς τα πάνω

Επέκταση προς τα πάνω

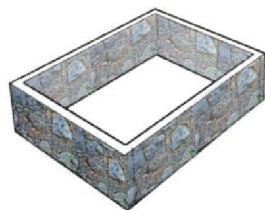
Μετατροπή υλικού

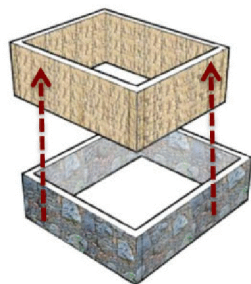
-Η επέκταση της κατοικίας γινόταν κυρίως με την χρήση του πλιθαριού και του τοπικού τουβλακιού. Παρατηρούμε την χρήση του πλιθαριού τις πλείστες φορές στην προσθήκη ορόφου καθώς ήταν οικονομικό υλικό , ως εκ τούτου, και πιο κατάλληλο για τα κοινωνικά δεδομένα του οικισμού.
-Η ελάχιστη χρήση του πλιθαριού οφείλεται στην καθυστέρηση έναρξης της παραγωγής του στο Φτερικουδι.

-Η επεκτασιμότητα κατά τον κάθετο άξονα απαιτούσε τις "φουλλίδες", οι οποίες λειτουργούσαν ως σκαλωσιές.

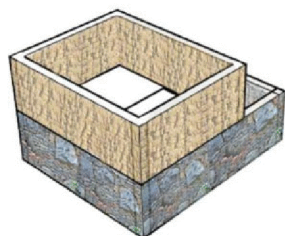
Αναγνώριση φάσεων επέκτασης κατοικίας σε σχέση με δομικά υλικά

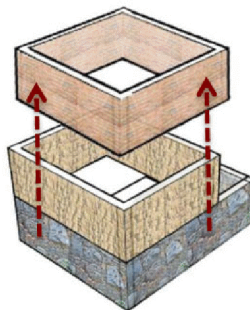
Φάση Α
Οικοδόμηση ενός χώρου που περιλαμβάνει όλες τις λειτουργίες της οικογένειας. Η κατασκευή γίνεται με λιθοδομή

Φάση Β
Ανάγκες επέκτασης προς τα πάνω και διάσπασης λειτουργιών με την παραμονή των βοηθητικών χώρων(αποθήκες και στάβλοι) κάτω και την μεταφορά των κύριων λειτουργιών προς τα πάνω.

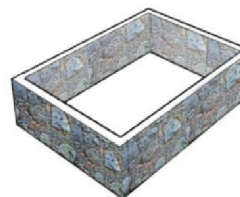
Φάση Β
Η επιλογή του πλίνθου για την επέκταση της οικοδομής συσχετίζεται και με την στατικότητα της κατασκευής. Το πλιθάρι ως ελαφρύ υλικό επιβαρύνει την κατασκευή σε μικρότερο βαθμό απ'ότι αν η επέκταση γινόταν με λιθοδομή.

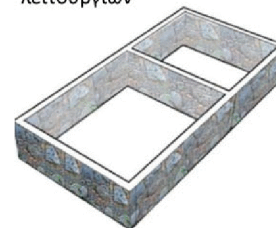
Φάση Γ
Ανάγκη ευρύτερης επέκτασης, που ισχύει μέχρι και σήμερα, αλλά γίνεται με πιο σύγχρονα υλικά, π.χ τούβλο

Φάσεις δόμησης στην οικία του Μάστρε-Δήμο

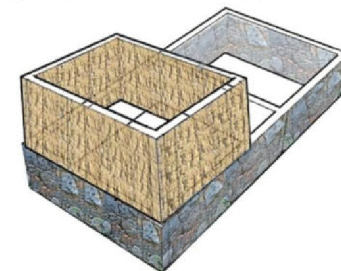
Φάση Α
Οικοδόμηση βασικού χώρου

Φάση Β
Επέκταση βασικού χώρου για μετακίνηση δευτερευόντων λειτουργιών

Φάση Γ
Προσθήκη ορόφου, μεταφορά κύριων λειτουργιών

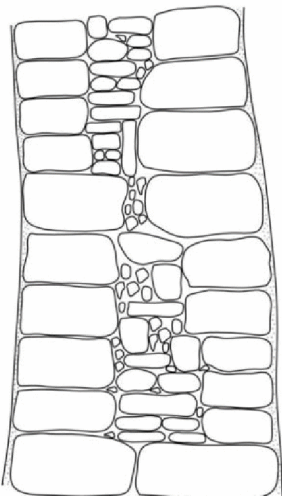

Εσωτερικό χώρο πρώτης φάσης

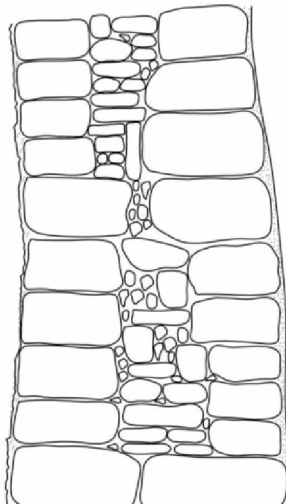

Η τοιχοποιία ολοκληρώνεται με το επίχρισμα, που γίνεται τις πλείστες φορές μόνο στην πλινθάρηνη επιφάνεια, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ολόκληρη την οικοδομή. Το επίχρισμα γίνεται είτε με αχερόπυλο, γύψο ή ασβέστη. Το πιο συνηθισμένο υλικό που χρησιμοποιείται στο Φτερικουδι είναι ο γύψος, ο οποίος θεωρείται το πιο φτηνό και οικολογικό υλικό. Στην εσωτερική τοιχοποιία χρησιμοποιείται κυρίως γύψος, ενώ εξωτερικά μπορούμε να εντοπίσουμε περισσότερα υλικά.

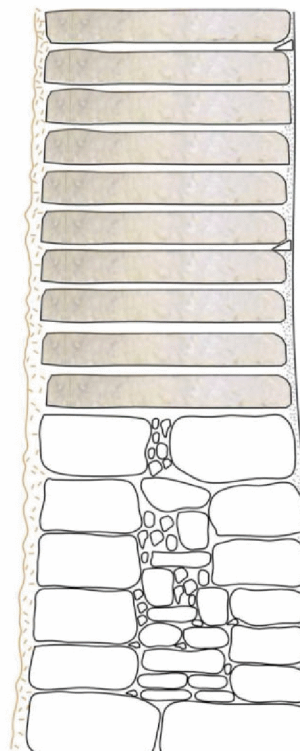
Κατάλογος διερεύνησης επιχρισμάτων εξωτερικής τοιχοποιίας

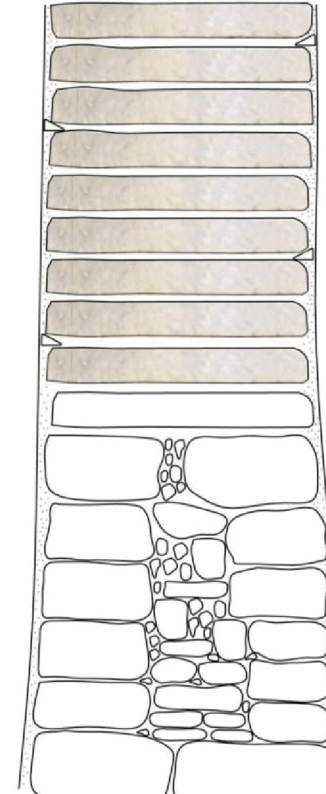
1. Εξωτερική παρειά: Επίχρισμα λιθοδομής με γύψο- πιο λεία και άσπρη επιφάνεια

2. Εξωτερική παρειά: Επίχρισμα λιθοδομής με ασβέστη-πιο τραχειά επιφάνεια

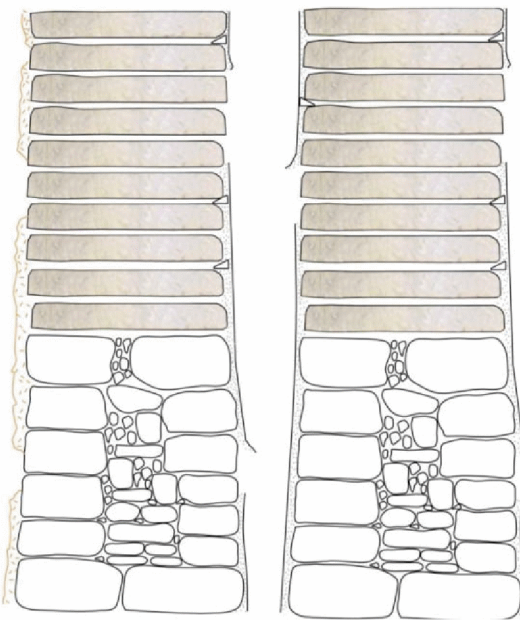

3. Εξωτερική παρειά: Επίχρισμα πλινθοδομής με αχερόπυλο-

4. Εξωτερική παρειά: Επίχρισμα πλινθοδομής με γύψο
Για την καλύτερη προσκόλληση του γύψου στο πλινθάρι παρατηρούμε την τοποθέτηση ξύλινων σφηνών

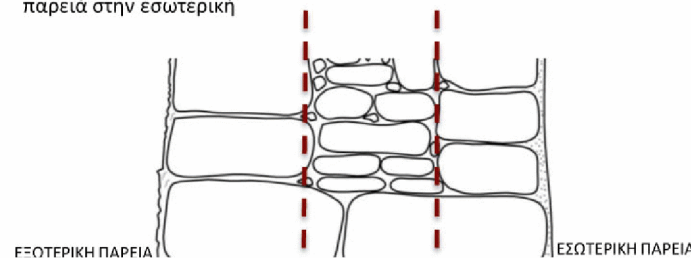
Ζημιές τοιχοποιιών-Αποσύνθεση, Διάβρωση

-Ζητήματα υγρασίας αλλά και χρόνου φθείρουν την τοιχοποιία. Όπως παρατηρούμε από τις φωτογραφίες, το πλινθάρι λόγω υγρασίας, διαβρώνεται και ο γύψος αποσυντίθεται.
-Η χρήση του αχερόπυλου, όπως παρατηρούμε είναι ελάχιστη, καθώς το υλικό φθείρεται σε σύντομο χρονικό διάστημα, και χρειάζεται συνεχώς αποκατάσταση.

Δομικά Υλικά και Βιοκλιματικός Σχεδιασμός

- Κατασκευή συμπαγών τοιχοποιιών μέσω των υλικών που χρησιμοποιούνται με μικρά ανοίγματα προστατευούν από βόρειους ψυχρούς ανέμους
- Εκμετάλλευση θερμικής μάζας του κτηρίου
- Εξισορρόπηση μεταβολών θερμοκρασίας επιτυγχάνεται με την διπλή τοιχοποιία, η οποία επιβραδύνει την ανταλλαγή θερμότητας από την εξωτερική παρειά στην εσωτερική

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΕΙΑ

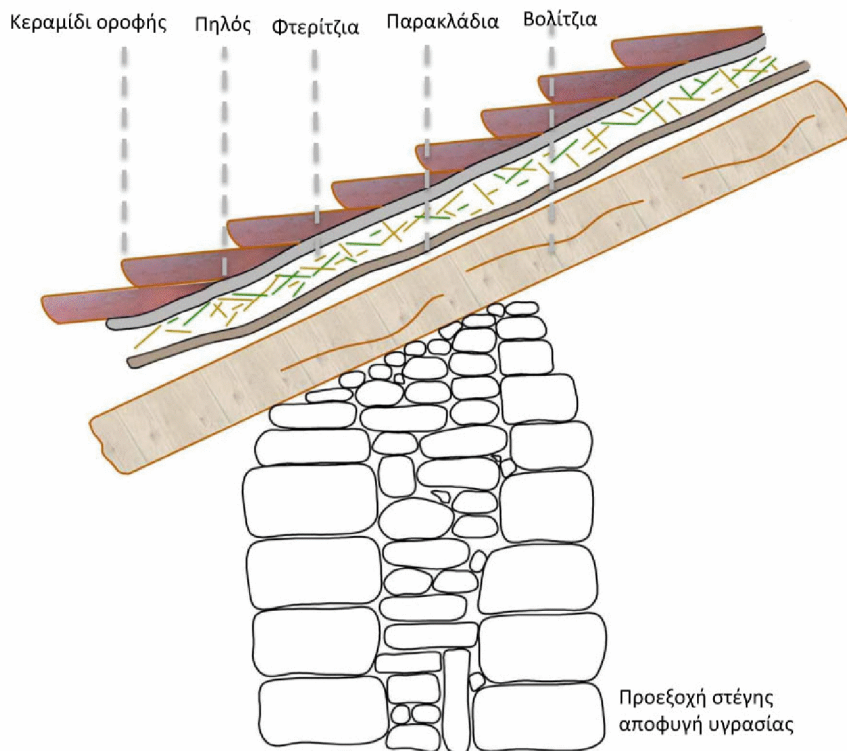
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΕΙΑ

-Οι καιρικές συνθήκες της περιοχής του Φτερικουδίου, δηλαδή, το χιόνι και η βροχή, ορίζουν την ίδια την μορφή που πρέπει να έχει η οροφή των οικοδομών. Ως εκ τούτου, οι στέγες όλων των οικιών παρατηρούμε ότι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, τις μονοκλιείς και δικλιείς.

-Οι μονοκλιείς είναι κυρίως σε μικρά κτίσματα ενώ οι δικλιείς στα μεγαλύτερα σπίτια. Τα περισσότερα κτίσματα παρατηρούμε ότι διαθέτουν μονοκλιείς στέγες, λόγω της λιτότητας που χαρακτηρίζει το χωριό.

Πανοραμικές φωτογραφίες χωριού

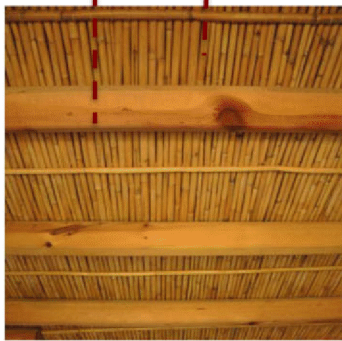

νευκά

βολιτζία

ψαθαρκές

Φτερίτζια, χόρτα, σιδάτζια

“Τσίπωμα” οροφής

-Η περιοχή λόγω του ποταμού Σερράχη διαθέτει πολλά καλάμια τα οποία χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή των ψαθαρκών. Οι πλείστες οικίες κατασκεύαζαν την οροφή τους με τις ψαθαρκές εφόσον ήταν πιο στερεό υλικό και δημιουργούσε εσωτερικά μια πιο λεία επιφάνεια.

-Σε άλλες περιπτώσεις το “τσίπωμα” της οροφής (το γέμισμα) γίνονταν με φτερίτζια (αφού το φυτό φτέρη φύεται στο χωριό), χόρτα, σιδάτζια.

-Η ολοκλήρωση της στέγης γινόταν με την τοποθέτηση κεραμιδιών-αποφυγή συντήρησης στέγης.

Γενικά Συμπεράσματα:

1. Η έννοια του δημοσίου αποτέλεσε μια εξελικτική διαδικασία μέσα από τους αιώνες και υπήρξε ένας καθοριστικός παράγοντας στον πολύπτυχο σχεδιασμό και διαμόρφωση του χωριού. Είναι μια έννοια που εμφανίζεται σε διαφορετικές κλίμακες με διαφορετικές μορφές που μεταλλάσσει συνθήκες και σχέσεις. Ξεκίνησε με την έννοια του δημοσίου δικτύου και σταδιακά εξελίχθηκε με την έννοια του δημοσίου περάσματος που και αυτό με τη σειρά του αποκτά διαφορετικές μορφές συσχετισμού με την ιδιωτικότητα της κατοικίας ή συμπλέγματος κατοικιών.
2. Όσον αφορά το ιδιαίτερο σύστημα του υδάτινου κυκλώματος, παρατηρούμε πως η συγκεκριμένη οργάνωση συνδυάζει την ομαλή μετάβαση από μεγαλύτερη σε μικρότερη κλίμακα και ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με την έννοια του Ιδιωτικού – Δημοσίου στο Φτερικούδι. Η συλλογικότητα και Ιδιωτικότητα οργάνωσης της υδροδότησης, των όμβριων και γκριζων λυμάτων και η χρήση του αποχωρητηρίου λειτουργούν ως μηχανισμοί ρύθμισης της σχέσης μεταξύ των κατοίκων αλλά και της ίδιας της δόμησης.
3. Αναλύοντας τα δομικά υλικά και την κατασκευή οικοδομών του Φτερικουδίου, αντιλαμβανόμαστε πως αντικατοπτρίζουν τον τρόπο ζωής των κατοίκων που χαρακτηρίζεται από λιτότητα. Τα δομικά υλικά, το μέγεθος των κατοικιών αποδεικνύουν ότι αυτό που αναζητούν οι κάτοικοι είναι τον ελάχιστον χώρο στον οποίο μπορούν να ενταχθούν οι ανάγκες μιας οικογένειας.